

2159

Serafi Pitarra

LAS

CLAUS DE GIRONA

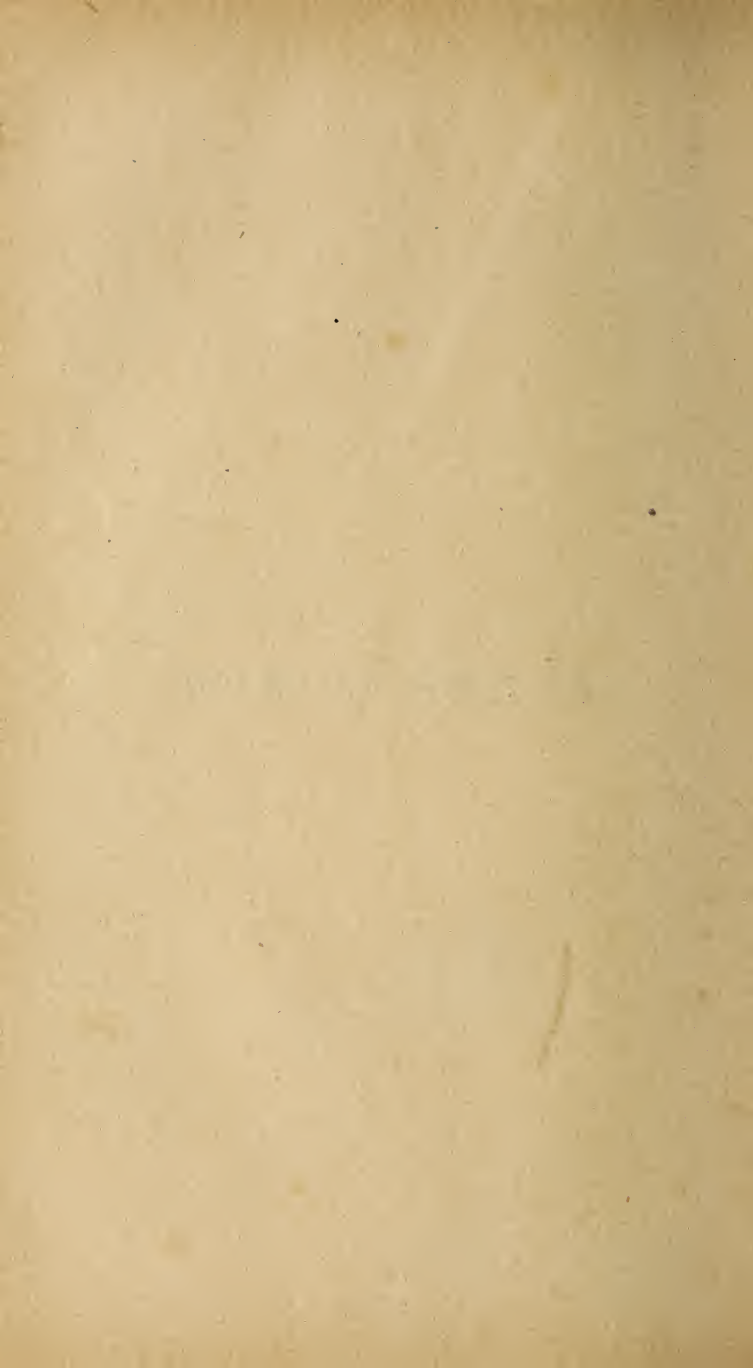
Saler

DRAMA EN TRES ACTES.

Preu: 2 Pesetas.

LAS CLAUS DE GIRONA

Las claus de Girona

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL DE

FREDERICH SOLER

(SERAFÍ PITARRA)

Estrenat ab brillant éxit en lo «Teatre Catalá», instalat en lo
«Teatre Romea», la nit del 18 de Decembre de 1893.

PRIMERA EDICIÓ

BARCELONA
IMPREMTA DE SALVADOR BONAVÍA
CARRER DE PETRITKOL, 2.

1907.

Ningú podrà traduir ni representar aquesta obra sens permís de la SOCIETAT D' AUTORS ESPANYOLS, qu' es la única encarregada d' administrar-la, y ab ella deurán entendres tots els Teatres y Societats particulars que vulgan representar-la.

Quedan reservats tots els drets.

REPARTIMENT

PERSONATGES

ACTORS

LA MADAMA, MARÍA	<i>Donya Adela Clemente</i>
LA CANTINERA, CATERINA . . .	» <i>Pilar Clemente</i>
LO CORONEL, D. LLUÍS	<i>Don Teodor Bonaplata</i>
LO COMANDANT, D. RAFEL. . .	» <i>Modest Santolaria</i>
LO CAPITÁ FRANCÉS, ALBERT. .	» <i>Antón Labastida</i>
EN GRAU	» <i>Isclé Soler</i>
EN PERE.	» <i>Foaquím Pinós</i>
FRA BENET	» <i>Frederich Fuentes</i>

SOLDATS ESPANYOLS, MIQUELETS

Y SOLDATS FRANCESOS

Dreta y esquerra las del actor.

ACTE PRIMER

Part de dins de Girona durant l' últim siti dels francesos. Al foro la muralla ab una gran bretxa oberta y sos enderrochs al entorn d'ella: A la gola hi ha dos canóns ab sas curenyas, que 'ls guarda un centinella, y están apuntats dret á fora, ahont se suposa 'l càmpament francés. A la esquerra, primer terme, una cantina. A la dreta una casa mitj aruinada per las bombas; mes, habitable sa part baixa.

ESCENA PRIMERA

LO COMANDANT, GRAU, PERE y OFICIALS ESPANYOLS, acentats en cadiras d'estisora, ó llambordas dels enderrochs y bebent gotes de ví ranci y ayguardent, sucanthi borregos de Cardedéu.

- COMAN. Vaja, amichs, que la derrota que ahir se 'n va endú 'l francés es de las que may s' olvidan.
- GAU. Sí; n tindrán recort per temps.
- PERE. Ja va la quarta vegada que s' han cregut qu' era d' ells aquesta ditxosa bretxa, y altre cop los granaders han hagut de torná enrera fugint dels nostros valents.
- COMAN. No hi ha historia mes sublim que la dels sitis suferts per la ciutat de Girona en poch mes d' un any de temps.

L' any mil vuitcents vuit finia
dant principi á sos grans fets;
l' any mil vuitcents nou acaba
ara que ja 'ls terminém.

Quatre generals van dirse:

— Vull Girona y la tindrè. —

Tres van desdirsen dels quatre
y encara 'l quart no la tè.

Va venirhi primè en Duhesme,

y 'l vam fer fugir corrents

enduent sen trenta dos carros

de ferits y morts ab ell.

Per segòn cop van sitiarla,

tossut, lo General Reill

y, ab sòn estol de mil homes,

lo vam trocejar tambè.

Veyent que aquest ré hi podia

va vení en Sent-Cir després

y, com ell, va haver d'enarsen

sens haver conseguit res.

Ara n' Ogeró 'ns sitia,

y, ni ab peste y fam y set,

com sabeu que estém sufrinhi,

la ciutat no li entreguém.

GRAU.

Ni pensém en entregarli

mentres hi hagi aquí un vivent.

PERE.

Mentres hi hagi aquí un sol hòme

qu' empunyar pugui un fusell.

GRAU.

Del brau regiment d' Ultònia

ne viuhen encar doscents;

tením lo batallò encara

de clergues y caballers;

las donas de Santa Bárbara

encara quan combatém,

per auxiliá acudeixen,

y per mes que clar se veu

que 'l Senyor General Alvarez

de Castro s' enmalalteix,

encara dalt las murallas

se 'l trova continuament,

quan de Sant Felú de Guixols

hi sòm los poch mariners

omplint las golas de bronzo

ab que trinxém al francés.

Donchs comptant ab aixó encara

y barrejantshi ademés
los que són de Catalunya,
no dich lo francés, l' infern
no pot res contra nosaltres
si contra Girona vè.

COMAN. Teníu molta rahò, y jo us juro
que no entrarà aquí 'l francés,
si la traició no 'l porta
entre nosaltres, vilment.

GRAU. ¡La traició!

PERE. ¿Qui es que parla
de traicions quan estem
mes que may segurs de vence?

COMAN. ¡Ay! amich Pere, per çò es
justament que hi ha qui plora
lo òstre triomf vinent,
y s' agita y busca medis
perque 'ns sorprenga 'l francés.

PERE. ¡Vaja! No m' ho faréu créure.
(Per portá a cap son intent
aquest mal home demostra
veure que tothóm nos trachix,
'sent així qu' es ell qui pacta
ab l' enemich, com jo sè.
¡Oh! No 't traurè 'ls ulls de sobre.)

COMAN. Aquest siti es lo tercer
que 'ns han posat los francesos
y 'n tenen tant escarment
que si 'ls fem retirar ara
no hi ha pò que tornin mes.

GRAU. Tambè ho crech així. Si, á Fransa,
díu que, Napoleón mateix,
quan li van dir que 'ls que 's trovan
á Girona d' artillers
sòm de Sant Feliu de Guixols
va contestá: —¡Ah! ¿Sòn ells?
Donchs ja podéu alsá 'l siti;
contra aquets, ningú hi pot re.

PERE. ¡Oy qu' aixís es com se contal

COMAN. ¡Au, amichs! Forsa ayguardent
que si tornan los gabatxos
los hem de rebre ab alé.

(Reparteix ayguardent y tots beuhen.)

GRAU. Miréu: jo hi barrejo pólvora
per calar foch al cervell.

PERE. Al cervell y al cor.
COMAN. ¡Brindemhi!
GRAU. No hi tinch cap inconvenient.
COMAN. A la destrucció de Fransa.
A nostra victoria.
PERE. Amén. (*Tots beuen.*)

ESCENA II.

Los mateixos, CATERINA portant un cova.

CATE. Bon día y bon 'hora, braus.
TOTS. Bon día.
COMAN. ¿Y donchs, Caterina?
¡Veig que deixéu la cantina!
CAT. Com que jo ja us tinch esclaus
bèn apropet per guardarla,
y després que, com qu' á dins
ja no hi ha aixarops ni vins,
es inútil vigilarla,
COMAN. ¿Y es?
CAT. Perque s' han acabat
l' ayguardent y l' aixarop
y 'ls resolis y l' arrop,
y un cop ja tot escurat,
¿que 'n treuré de la fal-lera
de volé ab la sort bronquina?
Quan s' acaba la cantina
s' acaba la cantinera.
GRAU. ¿Allavors pleguéu lo ram?
CAT. ¿Qué farè de no plegarlo
si no tinch per continuarlo
mes que set, y peste y fam?
Per çó es qu' he dit:—Tant se val
dessebrassar la cantina.
COMAN. ¿Ja us hi heu pensat, Caterina?
CAT. Tinch permís del General.
GRAU. ¿Que potsè ara n' heu vingut?
CAT. No; hi he anat ja fa una estona.
Ara, com sè que s' enrahona
y jo estava ab inquietut.
Vinch del hospital de sanch
de véure al mèu fill.
COMAN. ¿Y qué?
CAT. Veurá... no pot dirshi re.

Está com la cera... blanch...
flach...

COMAN. Bè, si; ximplerías.
Veuréu com en quatre días
ja 'l tindréu al esboranch
d' aquesta bretxa y fent foch
contra 'ls gabatxos.

CAT. ¡Bol ¡Y aral
¡Jo sería brava mare
si ho permetés molt ni poch!

GRAU. ¿Com voléu dir, Caterina?

CAT. Vull dir que 'l pobre mèu fill
está massa de perill
per vení aquí 'hont se 'l destina.
PERE. ¿Y donchs hont voléu que vagi?
¿A saráu?

CAT. Allá hont ara es.
A curarse bè, y, després
ja veurém lo medi qu' hi hagi
per, fins qu' estiga ben fort,
durlo á lloch poch compromesos.

COMAN. ¡Bah, bah! Aquí, á matá francesos,
y que Dèu li dongui sort.

GRAU. Aixó; y, si mort, Catarina,
millor per ell.

PERE. ¡Oy qu' es cert!

GRAU. Aquí 'l que la vida hi pert
es lo qui mes ho endevina.

CAT. Sí; però havéu de pensar
que dels méus ja n' hi han mort dos:
Lo noy gran y el mèu espòs.
Lo petit, jo 'l vull salvar.
Lo mèu fill no ha de venir
que no estiga ben curat.

COMAN. Donchs ha de vení, y aviat.
Ja sabéu que us ho vaig dir.

CAT. Donchs, si tè aquest cor vosté
veuré al coronel, y jo...

COMAN. ¡Just; lo coronell... ¡Aixó!
Lo coronel no hi pot ré.

CAT. ¡Que 'l coronel re hi podrá.
Aném, ¡bah! No digui aixó.
Dèu lo guihi y l' ángel bo,
perque, si s' erra, hi perdrá.
Lo coronel es amich

- de Don Blay Furnás; després,
del General; y ademés,
y, perque ho sè cert, li dich
es tan grossa la influencia
que 'l sèu gran saber li dòna
qu' ell tè las claus de Girona,
quan, per son valor y ciencia,
se sab cert que si ell digués:
—Rendimnos—al general;
aquest sens péndreu á mal
ordenaria que 's fes.
Sempre qu' ell consell li ha dat
l' escolta ab un pam d' aurella.
- COMAN. Lo General s' aconsella
ab Jesús crucificat.
- CAT. Y ab lo coronel D. Lluís.
Ell aquí es tot y com jo
tinch per ell medi tan bo
ne faré us, si m' es precís,
per pogué al mèu fill salvá.
- COMAN. Donchs aquest medi, jo us juro
que no us treurá del apuro.
- CAT. ¿Que no? Donch ará 's veurá. *(Se 'n vá.)*

ESCENA III.

Los mateixos, menys CATERINA.

- COMAN. ¿Ho heu vis?
- GRAU. Si.
- COM. Donchs jo m' alegro
molt de lo qu' ara ha passat,
perque aquí podrém parlarne.
Vostés ja poden anar *(Als oficials.)*
á rébre órdres desseguida
del General.
(Los Oficiais saludan y se 'n ván.)
¡Ara al cas!
¿Sabéu perquè aquesta dona
m' ha parlat ara ab urch tal,
y perquè ab més urch vá encara
á parlá ab quí vol parlar?
- GRAU. No.
- PERE. Y si vosté no 'ns ho explica...
- COMAN. Donchs es perque tè 'l costat,

- de la dona que jo 'm temo
que al fi 'ns tè de deshonrar.
- GRAU.   ¿Es dir que de la Madama
segueix vosté recelant?
- COMAN.   Jo, sí.
- PERE.   Jo no; perque 'm sembla
que seria mòlt estrany.
- GRAU.   ¿Extrany díus? Donchs jo al contrari
m' ho miro mòlt natural.
Sab ja tothóm á Girona
que aquesta dona 's va criar
á Fransa, ahont va ser nada
de familia principal.
Ningú ignora que mòlt xica
á Espanya la van portar
quan los successos de Fransa
van deixá 'ls sèus arruinats.
Vetaquí, donchs, com si ara,
estantse aquí fa tants anys
pot dirse qu' es espanyola,
també com per altra part
sabém que la patria tira,
ella 's té de recordar
tot sovint de que es francesa
y es el fet de que agradar
li pot que 'ls francesos guanyin.
Lluny de véureu com tu extrany
á mí 'm sembla que seria
la cosa mes natural.
- PERE.   Jo no crech. Si tu vols ara
véureu com lo comandant...
- COMAN.   Lo comandant, parla, Pere
perque sab com pot parlar.
Ella prou fingeix astuta
lo que dins són cor hi ha.
Prou broda ara una bandera
ab lo nostre gloriós Sant.
Mes jo veig clar com frenética
se posa sempre que sab
qu' hem guanyat á n' als francesos;
observo com cara avall
van rodolantli las llágrimas
sempre que d' ella al davant
dihém al enemich injurias
de vil tractantlo y cobart,

y ja us ho dich, com que 'm consta
com d' ella está enamorat
lo pobre coronel nostro,
me temo que vinga 'l cas
de que per influencia d' ella
nos vinga un trastorn tan gran
que potsè haurém de plorarlo
sens honra y desesperats.

PERE. ¿Que voléu dir?

COMAN.

Res; ja torno.

Veig que ja s' ha despertat
lo coronel. Se passeja
y avans que 'm fassi cridar
vaig jo á donarli las ordres
qu' he rebut del Genera.

(*S' en vá, entrantsen á la casa.*)

ESCENA IV.

GRAU, PERE.

GRAU. Ja l' has sentit.

PERE.

Un xich massa.

GRAU.

¿Y voldrás tenir per bona
y per lleal aquesta dona
havent sentit lo que passa?

GRAU.

¡Lo comandant es gat vell
y quan ell tant l' atropella...

PERE.

Lo comandant parla d' ella,
y de qui hem de parlar, es d' ell.

GRAU.

¡Y ara, Pere, qué vols dir

PERE.

Lo que 't dich sens dilació. (*Gran misteri.*)
Aquest home es un traidò.

GRAU.

¡Pere!

PERE.

Ho sè de desd' ahir.

GRAU.

¿Y no ho díus al General?

PERE.

Ni li vull dir pas per ara,
Vull estar mès cert encara
de si ell es un criminal.

GRAU. (*Persignantse*) ¡Jesús, Sant March, Sant Creu!

PERE.

Tant mateix sembla qu' aixó
ja ho trovas extrany com jo.

GRAU.

¿Y d' hont prové aquesta veu?

PERE.

¡Qué véu! Las aurellas mèvas
qu' aquí van sentirho ahí.

GRAU. ¿Com s' entén sentirho aquí?
¡Bha! Tu ab las caborias tèvas...

PERE. No hi ha tals caborias. Jo
veya aquí, dins de Girona,
tot sovint, una persona
que 'm cridava la atenció.
Posava al hostel, dinava,
passejava tot lo día,
y... clá; 'm va semblá un espía
per l' andatxo que portava.

GRAU. ¿Y no 'l vas delatar?

PERE. No.

No 'l vaig volgué delatar
perque vaig volgué esbrinar
l' intent que duya 'l brivò,
quan, de cop, ahí, apoyat
m' estava jo á la cantina...
no hi era la Caterina,
y 'l veig venir tot plegat...

GRAU. ¿Tu erats aquí sol?

PERE. Tot sol.

Lo veig jo venint, venint...
y, de cop, com per instint,
dono á la taula un revol,
y, com sabs que, pel darrera,
la taula 'es vuyda... quietut,
y aquí dins, quasi ajegut,
vaig pensar:— Calla y espera.—
Tot seguit vaig véure clar
qu' ell per res m' havía vist;
va arrivá ab posat molt trist,
va sentarse y va esperar.

GRAU. ¿Com ho veyas?

PERE. Per la escletxa
que fa ia taula.

GRAU. Tens rahò.

PERE. Donchs, com dich, seya 'l minyó
y 's mirava trist la bretxa,
quan de cop veig avansant
signant silenci ab lo dit
y havent d' allí dins sortit...

GRAU. Ja 'm penso quí.

PERE. 'L comandant.

GRAU. ¡Jesús, Joseph y María!
¡Aixó es un somni!

- PERE. Es lo cert.
Jo ho vaig véure y... bèn despert.
- GRAU. ¿Y ell va dí á n' aquell espía...?
- PERE. No era espía 's va explicá
y es un brau perpinyanés
que del exércit francés,
segons va dí, es capitá.
- GRAU. ¿Y van pactar tu sentintho?...
Van pactar, sentintho jo,
creyent combiná un plan bo,
y fins per gloria tenintho,
que á l' hora en que 'l comandant
tindría la gent dormida
y ab centinella provehida,
que es un que ja es á n' al plan,
entrarían los francesos
en quietut v sens fer foch
á Girona, fins que 'l toch
d' uns campaners compromesos,
de desde la catredal
han de dí á tota la Europa,
que Girona es de la tropa
del exércit imperial.
- GRAU. Del exércit del infèrn
primè ha de ser si es qu' aixís
nos ho permet Sant Narcís
ab lo sèu poder etern.
- PERE. No cridis; poden sentirte
y ja fora tot perdut.
- GRAU. ¿Ès dir que tu?...
Vull quietut.
- PERE. Y ja mès no haig d' advertirte.

ESCENA V.

GRAU, PERE, FRA-BENET ab alforjas plenas.

- FRA. Que Dèu ab vosaltres sia,
germanets.
- GRAU. ¡Hola frarot!
- FRA. ¿Com frarot, tarit tarot?
- GRAU. Mira; ¡pot de picardía!
- PERE. ¡Vaja, home, Grau, també!
- FRA. Ne fa un xich massa. ¿Oy, minyò?
Donchs mira á Nostre Senyò

- encara més n' hi van fè.
- GRAU. Sí; pero tu no 'ns explícas
que ab Nostre Senyò era injust
y ab tu no; á tu, per gust,
te dihém tots en Guanya micas.
¡Ets un usurer, gran tuno!
- FRA. ¡Psél! ¡Heu sentit, Pere; havéu vist?
Bè. Sía tot per Jesucrist
y 'l nostre gloriòs Sant Brunol...
- GRAU. Veurás; fora hipocressías.
Tu no 'l coneixes prou bè
y ara te 'l presentarè.
- FRA. ¡Ah! ¡Que 'n dirá de follías!
- GRAU. (*Presentantli.*) Fra Benet; frare menor..,
- FRA. No, Grau, llech.
- GRAU. Bè, digali atxa.
¿Lo veus nano y lleig de fatxa?...
Donchs ell encara es pitjor.
- FRA. ¡Ah! ¡Ah! ¡Es un gat, es un gat!
- GRAU. Dels frares tunos com tu.
Aquí ahont lo veus tens segú
que vé ara y ja ha pessigat.
Es sagristá, campaner,
enterra morts, compradó
del menjar del refetò
y, mes que tot, usurer.
- FRA. ¡Ja veurèu: que tantas faulas
dihent qu' aixó y alló y alló!
Val mes que 'm presenti jo
qu' ho farè ab pocas paraulas.
Fra Benet, llech del convent
de caputxins de Girona;
honrat, molt bona persona
y molt afable ab la gent.
De tonto no 'n tinch un brot,
y, sino sò gran pillastra,
sò en cambi un calaix de sastre
perque jo sé un xich de tot.
Parlo 'l francés, l' italiá,
l' inglés, l' alemany y 'l rús,
y fins, si vull, l' andalús
d' aquell d' olé y puñalá.
Jo, aquí, sò amich de tothom:
Dels espanyols, per servirlos;
dels francesos per traïrlos,

y 's sent per tot lo mèu nom.
Los catalans: Frà Benet;
los castellans: Fray, Benito;
lo francès: Monsiè hermanito
y tothom: Frá Belluguet.
Jo, ab mas manyas y mas trassas
dutas com qui no fa res,
he lograt fins que 'l francès
no m' aturi may las passas,
y que, vosaltres. qu' aquí,
sabéu que jo pacto ab ells,
no m' encaréu los fusells
duptant may per res de mí.
Veyéus aquí quí sò jo:
Un gironí, ardent contrari
del francès estraf lari
que he cregut que, fent aixó
li faig mes tremenda guerra
que ab fusells y que ab metralla,
perque aixó es una batalla
que 'ls vaig dant per sota terra.
Ara ja sè que 'm diréu,
que un día 's descobrirá
y 'l gabaig me penjará,
pero si aquest es lo préu
de fer bè jo als gironins,
que 's cremin, que se 'n revengin
y 'm sentencihin, y 'm penjin
y 'm fassin tot á bocins,
perque un cop escuarterat,
acabat amén Jesús,
á la porta n' hi há un fus
y 'l fús seré jo enterrat.

PERE.
GRAU.

¡Ah! ¡Ah!
¡Molt bè, Fra Benet!
¡Ah! Aixó si que ho tè: patriota
fins al extrém.

PERE.

Y ab la nota
de saberho du en secret
qu' es lo que vol mes magí.

FRA.

Miréu: sens anar mes lluny,
he prestat ara un servey
al coronel...

GRAU.
FRA.

Diguéu.
¡Ey!

- Primè us obriria 'l puny
teninhi un unsa guardada,
que la boca, quan se sab
que duch jo un secret al pap.
- PERE. ¡Ah! Sou callat. Ja m' agrada.
GRAU. ¡Ah! Bè, si; callat ho es.
Empró aquet servey que díu
com que 'ns pot fe fe l' ull víu
y á n' ell no li fa procès...
- FRA. Potser ningú mes que jo
l' hauria dut ab la cautela
que s' hagut de dú.
- PERE. ¿Y qu' es?
FRA. ¡Hela!
¿Que 'm creus tan tonto, minyò?
GRAU. ¡Vaja, home, digas!
PERE. ¡Au, tonto!
FRA. ¡Ca! Quan á mí se m' ha fet
la confiansa d' un secret
ni per l' or del mon lo conto:
Lo qu' haig de fer desseguida
es véure á n' al coronel.
Don Lluís y dirli fidel
com ja está presa la mida
per lograr lo qu' ell tan vol.
- GRAU. Miral; ara se 'n vè aquí,
FRA. Donchs anéusen perque així
puga parlar ab ell sol.
(*Se 'n va á deixar las alforjas á un cantó.*)
- GRAU. (*A Pere, apart.*) ¿Veus? Sempre misterios.
PERE. ¡Bah!
Y secrets.
- GRAU. ¡No m' ha sorprés!
Aquí 's pacta ab lo francés.
PERE. ¿Sí?
GRAU. Silenci y vigilá.) (*S' en van los dos.*)

ESCENA VI.

FRA BENET, DON LLUIS.

- LLUIS. ¡Hola! ¡Sóu vòs Fra Benet!,
FRA. Ego sum.
LLUIS. ¿Ho heu lograt?
FRA. Sí.

FRA. Ho sé de cert.
COMAN. Donchs avant.

FRA. Es persona reservada
y quan té paraula dada
es ferm com un votaván.

COMAN. ¿Senyas d' ell?

FRA. Du barretina
vermella, al pit una agulla,
al coll una mitja fulla
de mocador carmesina,
y per més fixarho bé,
portará á l' aurella un brot
d' aufabrega.

COMAN. ¿Y aixó es tot?

FRA. Tot, y anéu que veig que vé
gent de tropa vers aquí.

COMAN. ¿Hont lo trovarè?

FRA. Vindrá
y ell es lo qui us trovará.

COMAN. Donchs fins á revéure.

FRA. Sí.

(S' en vá.)

ESCENA VIII.

COMANDANT, GRAU, PERE.

GRAU. ¡Senyor comandant!

COMAN. ¿Qu' es Grau?

PERE. Que 'l senyor Governador
está fent publicá un bando
que díu ben clar y ab pochs mots
que fará fusellá al acte
al qui s' atreveixi sols
á parlar ni una paraula
que puga dur intencions
de capitulá ó rendirse
al exércit sitiador.

COMAN. Ho sabía ja y m' alegro
de que obri aixís tant resolt;
mes jo mateix de llegirlo
vull tenir ara 'l gran goig.

GRAU. Calléu que vé lá francesa
ab la cantinera.

ESCENA IX.

Los mateixos, MARÍA, CATERINA.

MARÍA. ¡Ah! ¿Sòu
vosaltres, amichs?... *(Saludant.)*

COMAN. Senyora...

MARÍA. ¿Sabèu si ab lo mèu espòs
podrè ara aquí parlá un rato?

COMAN. Urgentas ocupaciòns
podrán tal volta impedirho;
mes...

GRAU. Miréu; vè aquí vers vos.

COMAN. *(Ja haurá sentit la veu d' ella.)*
(Lluís apareix á la porta de la casa.)

ESCENA X.

Los mateixos, D. LLUIS.

MARÍA. ¡Ah, Lluís! Tu?

LLUIS. María! ¿Com
t' atreveixes á exposarte
á venir fins tan aprop?

MARÍA. Sé que dura l' armistici
m' ha fet venir l' imperiós
deber de ser bona sempre,
á demanarte 'l favor,
qu' es, mes que favor, justicia,
de que consentis que 'l noy
de la pobre cantinera,
que aquí veus. desfentse en plor,
no torni á empunyar las armas,
fins que, bèn refet y fort,
puga sa convalecencia
donarli alé y condiciòns
per batres á las murallas
com los demás defensors,

LLUIS. ¿Está 'l fill d' aquesta dona
donat d' alta?

COMAN. Encara no.
Mes jo anava avuy á darli
perque 'l veig ja prou sá y fort
perque torni á las murallas.

CAT. ¡Ah! ¡No! No ho cregui senyor

coronel, está que 'm temo
que si avuy pren l' arma es mort.
¡Oh! ¡Sálvill! ¡Sálvill! Li prego
á n' als séus peus de genolls.

(*S' agenolla, plorant.*)

LLUIS. Alséus.
(*Dirigintse al Comandant.*) Que no 's dongui d' alta
á n' aquest noy fins que jo
hagi anat al hospital
á veurel.

COMAN. Será com vols.
CAT. ¡Oh! ¡Gracias, gracias, senyoral
MARÍA. ¡A n' ell, que tè tan gran cor!
COMAN. (¡Oh! Sempre lo que vol ellal)
CAT. Als dos, ja que 'm deu tan goig.

Dèixim besarli las plantas!
LLUIS. Faig lo mèu deber tan sols.
Alséus ja; y tu, María,
com que del Gobernador
he rebut ordre de véurel
ananthi ab mos companys tots,
perdonam si ara aquí 't dèixo
per cumplí ab mon superior.
Espèram si vols y torno.

MARÍA. T' esperaré, donchs, pe 'l goig
de podé parlá ab tu un rato
dels fillets del nostre cor.

LLUIS. Tant com vulgas tu, María.
Adéu! (*Encaixant.*)

MARÍA. ¡Adèu!

LLUIS. Tots, senyors.
(*S' en vá, passant devant.*)

COMAN. (¿Ho veus? Sempre, essent francesa,
influint contra 'ls espanyols! (*S' en vá.*)

ESCENA XI.

MARÍA, CATERINA.

MARÍA. ¿Y bé? ¿Qué hi dius, Caterina?
¿He lograt ferte contenta?

CAT. Mòlt, senyora. Tant que 'm trovo
que ja al món no hi ha tristesa.

MARÍA. Ben diferent á mí 'm passa.
¡Quant mes va, mes pló y mes penas!

CAT. Miri, senyora, jo 'm trovo,
com vosté sab, cantinera
dels defensors de Girona
qu' aquesta bretxa defensen.
Vosté, al veure al mèu noy gran
malalt ¡pobret! de las febres
que han dut los malalts y morts
d' aquesta terrible guerra,
va aconsolarme ab aussilis
que jo tinch d' agrehirli sempre.
Per' aixó ¡per vosté!... Demani:
—La vida, qu' encara 'm resta;
los pochos diners que jo tinga;
la sanch de las mevas venas;
l' astussia que se 'm suposa;
y fins... ¡hasta 'l fill que 'm quedat
Tot, tot, tot; tot lo que vulga,
perque las llágrimas sèvas,
si 'n plora, siguin secadas
per la pobra cantinera,

MARÍA. Sí; ja ho sè; ho sè, Caterina,
y per çó es que, quan ja extrema
veig avuy la meva engunia,
tant gran, que 'm desassossega,
vull demanarte un consell
per mimvar las mevas penas.

CAT. Díguilas tot deseguida
y veurém si ha una esmena.

MARÍA. Com sabs ja tu, per desdítxa
que no he bascat soch francesa.

CAT. Vagi dihent.

MARÍA. ¿Hi ha algú? (*Mirant entorn.*)

CAT. No; digui

y no tèmi.

MARÍA. Aquella horrenda
revolució de la Fransa
que va omplir de sanch la terra,
va trovarme á mí tan jove
que no 't mentiré ab certesa
si 't dich que no mes deu anys
contaba. Una nena era;
y de la noblesa filla,
y ab pares que ab la sort meva
tota sa dítxa fundaban
vam fugir d' aquella terra

que va ser fins aquell jorn
pàtria nostra verdadera
per robá á la guillotina,
allavors de sang sedenta,
las nostras testas volgudas
perque eram de la noblesa.
¡Mes, ay! que al deixar la Fransa
la noyeta joganera
va deixá allí un nin hermós
que había crescut ab ella
com ella, noble també;
com ella, de edat molt tendre;
ab quí havia compartit
tots los jochs de la infantesa,
y, ¿com no dirho? estimantse
sens saberho ni ell ni ella.
En Lluís va ferme sa esposa
y, tant feu la ditxa meva,
que jo no crech pas possible
que ab ilusió mes intensa
estimi á n' al seu espós
cap mes dóna de la terra.

CAT. Ja ho veig venir tot, senyora.
Un día 'l nin va apareixe
fet home ja, y lo que passa
quan s' extén un núvol negre
que com un bou ronca fondo:
que s' acostá la tempesta.

MARÍA. Sí, tens rahó; ja va acostantse
mes no com ara tu 'm deyas.
Sinó perque, tot d' un cop,
després de quince anys d' ausencia
un delés capitáns ardit
d' aquestas tropas francesas
que avuy sitían Girona
fentne munts de polsaguera,
¡es ell, es ell, Catarina!
¡Válgans Sant Narcís!

CAT.

MARÍA.

¡La Verge

si ell no es prou, vulga ampararnos
en lo doll que 'ns vè de penas!

CAT.

MARÍA.

¿Y vosté, aixó, com ho sab?
Fa, ja temps. Molts anys enrera,
vaig rebre d' ell una carta,
de las sevas la primera;

me deya que m' estimava
que desitjava tant véurem.
Jo, infelís de mí, llavoras
tant jove com inocenta,
y creyent ser de germáns
l' amor móstrat per sas lletras,
vaig dar á n' al mèu espòs,
per dissort, la carta aquella,
y conta quins mots serían
los que són amor expressan,
que enutjat, lo méu Lluís,
duptant fins de l' honra mèva,
va dir qu' eran mots d' amant
los que aquella carta deya,
y fins per calmar sa ira
gelosa, qu' eia ja febre,
vaig haberli de jurar
qu' era de tot inocenta
y que en proba deixaria
la carta sense contesta.
¡Bon pensament!

CAT.
MARÍA.

Vaig cumplirlo.

Vaig á mon espòs convence
de mon amor y de ma honra
pura com la vida mèva,
y olvidant jo al infelís
pobre amich de ma infantesa,
y, olvidat potser de mí ell,
per no haver rebut contesta,
va torná á casa la calma,
y borraré 'l recort la pensa,
quan, ahir, tornant, de cop,
á dar-me ruda sorpresa,
va torná al mèu cor la engúnia,
duta á mas mans per aquestas
duas cartas que va dar-me
un propi que, ab la disfressa,
de traginer, va portarlas
atravessant l' host francesa.

CAT.
MARÍA.

¿Y aquestas dos cartas són?...
L' una, del que, en llunya época,
va ser, quan èram dos nins,
bon amich de ma infantesa;
y l' altra del Mariscal
Ogerò, que ab los seus trenta

mil francesos nos sitía,
tenint, en las forsas sevas,
com t' he dit ja, 'l capitá
qual carta sense contesta
vaig deixar, ja fa anys, creyent
cumplir així ab l' honra meva.

CAT. ¿Y ell dñu en la seva carta?...
MARÍA. Que sobre tot no 'm sorprenga;

que 'm veurá pera salvarme
y que calli quan jo 'l veja,
fins que 'ns poguém parlá á solas.

CAT. ¡Ay! ¡Válgam la Santa Vergel!

¿Y la del general dñu?...

MARÍA. Crida á mon cor de francesa
perque á favor de la Fransa
usi tota ma influencia,
donant las claus de Girona
als soldats que la rodejan.

CAT. ¡Oh! Pe 'l Cel y 'ls sants, no diga
pas aixó.

MARÍA. ¿Tu m' ho aconsellas?

CAT. ¿Qué si li aconsello dñu?
Y ben resolta y ben ferma.

Si 'l sèu marit que ja prou
sospita, sabès d' aqueixas
duas cartas lo que diuhen,
fòra capás en sa febre
de sospita y gelosía,
fins de deixarla aquí extesa.

MARÍA. Veurás jo lo que ja he fet...

CAT. Calli, que sento que venen.

MARÍA. Callo; mes veume quan pugas
y t' explicarè ma idea.

CAT. (¡Si, que á fe de Caterina,
veig vení una gran tormental!) (Se 'n vá.)

ESCENA XII.

MARIA, LLUIS.

LLUIS. ¡Oh! ¡Al fi sols, María!

MARÍA. Sí.

Sols pera poder parlarnos.

LLUIS. Y véurens, y çontemplarnos,
no haventnos vist desd' ahí.

- MARIA. ¡Ah! ¡Que pàlida y qu' hermosa!
¡Ah! ¡Y tu Lluís! No pot ser
qu' hi hagi un altre caballer
d' apostura mès ayrosa.
Pàlit, polsòs, sombrejat
per la pols de la pólvora... ¡Oh!
¡Com no aymarte, qui, com jo,
t' ha vist al mitj del combat!
- LLUIS. ¿M' hi has vist tu, María?
- MARIA. Sí.
Essent la tèva María,
com sabs, de la companyía
de Santa Bárbara, aquí
no podía pas faltar
curant ferits y contusos.
- LLUIS. ¡Oh! ¡Cor hermòs!
- MARIA. Segueixo usos
que la pietat va ordenar,
com lo segueixen també,
com portantse com heroínas,
altras damas gironínas
qu' aquí la noblesa tè.
- LLUIS. Ho sè... sí... ho sè, vida mèva,
y ara n' havém de parlar.
Pots morí, 't poden matar,
y jo, que cerco sens trèva
la mort per mí, á tot arréu,
quan penso en lo tránsit du
de que pots morirte tu,
no puch aceptá' á tan preu
lo gioriòs qu' es pera mí
véuret tan brava y tan l'ona.
¡Oh! ¡No! Que 's perdi Girona
primer que véuret morí.
- MARIA. ¡Véurem morí! ¿Estás confòs?
M' hi oposo jo y no n' ets lliure.
O junts los dos hem de viure,
ó hem de morir junts los dos.
- LLUIS. ¡Oh! ¿Tan me vols, vida mèva?
- MARIA. Mòlt. Me tènens... no enamorada...
cega, boja, fascinada...
¡Sò tèva!
- LLUIS. ¡Oh!
- MARIA. ¡Sí; tota tèva!
- LLUIS. Per 'xò, donchs, que 'm vols així,

tant amor te vull pagar,
volente, resolt, lliurar
del infern que 's passa aquí.

MARÍA.

¿Qué vols dir, Lluís?

LLUIS.

Tinch presas

ja las mèvas midas; tu
serás duta á un lloch segú,
las baterías francesas
traspasant, ab un fidel,
que, ab los nostres pobrets fills,
te lliurarà dels perills
que 'l cor m' umplen de recel.

MARÍA.

¡Ah! ¡Allunyarne de tu! ¡May!

LLUIS.

Sí, María; vè á Girona
un doll de dolors, que dòna,
no mes de pensarhi, esglay.
Ja no 's trova blat en lloch,
ja son pobres fins los richs,
ja vivím tots ab fatichs
entre peste y fam y foch.
Los bons se posan malalts,
móren los convalescents.
y per falta d' aliments,
mals lleugers se fan mortals.
En vá en Blake que, tá poch,
enviá la Junta suprema,
và bátres; Hostalrich crema
dintre d' un infern de foch.
Tant, qu' ahí en Blake và escriure
al nostre Gobernador,
que li dol' dirli, ab dolor,
que ja mes ab cap quevíure
dut per ell podrà contar,
puig sa tropa, derrotada,
va fugí arréu dispersada
sense poderla juntar.
En tribulaciò tan cruel
ha dat lo Gobernador
avuy son cavall millor
de férne carn, ab l' anhel.
Aixís vivím ja fa días
no donant á la fam pá
ni á la sed mes qu' aygua; no hi há
ja aquí més que malalties,
dols y desesperaciò,

- y, si, en un estat tan crudel,
no vè un aussili del Cel,
tenint de tots compassiò,
quan lo francès entrarà
podrà ab sos fusells y sabres,
trossejar no mes cadávres,
perque sérs víus no n' hi haurá.
- MARÍA. ¡Oh! ¡Lluís de la vida mèval
Aixó es Girona, y per mí
may re ha faltat, mentre així
vas tu dant la vida tèva.
- LLUÍS. Conta, quan jo així he parlat,
si ha sigut forsòs parlarthi.
- MARIA. Per res, donchs tens de apurarthi.
Lo Governadó ha probat
tot quan podía; vosaltres
com braus us havéu batut;
seguím la sort del vençut,
y encara, per tu, y nosaltres,
que sòm tas fillas y jo,
hi haurá esparansa á la vida.
de ventura y pau benehida,
que déu gosar el que 's bo.
- LLUÍS. May, María; 'l general
Alvarez no es vol rendir,
y díu que vénce ó morir
es lo sèu deber de lleal.
- MARÍA. ¡Home inflexible!
- LLUÍS. Per xó,
y perque sè com sent plè
sòn cor de cristiana fé,
voldrà morir com á bo,
y, los que sòn militars
y 'ns trovém al entorn d' ell,
no podém, en tal flagell,
deixarlo com uns cobarts.
- MARÍA. ¡Ni sería may, Lluís, jo
la que t' ho aconsellaría!
- LLUÍS. Ho sè; m' ho penso, María.
- MARÍA. ¿Si t' he aymat per noble y bo,
cóm vols que cobart t' aymès?
¡May, una passió envilida!
¡No, amor mèul! ¡May de la vida,
ni una sombra de procès!
- LLUÍS. ¿Llavors es que, convençuda

- ab lo que t' he dit, creurás
y avuy d' aquí marxarás?
MARÍA. No puch resposta tan ruda
donarte encara; per mí,
lo que jo 'm sento segú
es que vull morir ab tú
y que ningú 'm treu d' aquí.
LLUÍS. ¡Oh! donchs acabém d' un cop,
María; tèn's de marxar,
perque jo no puch lluytar
teninte á tu tan aprop.
Quan jo á tu no 't coneixía,
en mitj del combat sangrent,
ningú era al món tan valent
com lo tèu espòs, María.
Mes, desde que ab sagrat llás
lo sacerdot nos va unir,
y sè que pots tu morir,
si esdevé aquí algún fracás,
en que, com jo, pots finir,
perdo la serenitat
y tremolo en lo combat,
fent lo seny al cor sentir,
y no treyentmen ningú
quan aquest espant m' assalta,
que, per ser valent, me falta
tenirte salvada á tu.
MARÍA. Basta, amor mèu; marxaré.
LLUÍS. ¿Marxarás? (*Content.*)
MARÍA. Quan tu voldrás.
LLUÍS. Donchs, lluny tu no temis pas.
Seré qui só y venceré.

ESCENA XIII.

Los mateixos, COMANDANT.

- COMAN. Coronel.
MARÍA. (¡Ah. 'L comandant!)
LLUÍS. ¿Tú, Rafel?
COMAN. Vinch á rebre órdres.
LLUÍS. Bè prou que las tens rebudas.
COMAN. Millor si de nou las donas.
LLUÍS. Callar, si 'l francés no ataca,
si ataca, båtrens com homes.

- Un tiro tè de sè un mort.
COMAN. Se farà tal com disposas.
LLUIS. Donchs ja ho sabs tot.
COMAN. Mes voldria
si ho permetés la senyora...
MARIA. Sí; vos entench, comandant.
Heu de parlarvos de cosas.
LLUIS. Fès com á tu millo 't sembli.
MARIA. Ab Dèu, donchs.
LLUIS. (*Besantla al front.*) Ab Dèu, ma gloria.
MARIA. (No sè perque resistir
no puch l' enuig d' aquest home.) (*Se 'n vá.*)

ESCENA XIV.

LLUIS, COMANDANT.

- LLUIS. Vaja: ja estém sols. ¿Qué 't passa?
COMAN. Cosas que s' enclohuhen totas
en lo bés qu' ara has donat
al front de la teva dona.
LLUIS. ¿Ja hi tornas, Rafel?
COMAN. Hi torno
perque tornarhi 'm pertoca.
LLUIS. ¡Rafel! (*Deseperat y amenassant.*)
COMAN. ¡M' amenassas!
LLUIS. Vésten.
COMAN. No pas si avans no m' escoltas.
LLUIS. ¿No véus, que, si 't sento 't mato?
COMAN. Mátam, aixís, allavoras
deixarías comprobat
lo que ja tothóm suposa.
LLUIS. ¿Qué?
COMAN. Que, enamorat, boig, cego
per l' amor d' aquesta dona
fins fóras ingrát ab mí.
LLUIS. ¿Tu creus que si jo tals probas
de la amistat no tingúes
que vam enllassá á Segovia
resistiría de tú
las ofensas que á tot' hora
infereixas á aquest ángel
que 'm vá dá 'l cel per esposa?
COMAN. Veurás, ja massa vegadas
m' has dit aixó y 'm pertorbas

y com que no puch deliris
créurer lo que ab bona lógica
lo mèu cap y 'l téu s' explican,
ja no mes vull parlá ab probas.
La teva dona es francesa.

LLUIS. Pero, de cor, espanyola.

COMAN. Es francesa. Es d' una rassa
diferenta de la nostra,
y ningú arrenca del cor
l' amor que á sa patria 's porta.

LLUIS. Si no 's posa á un altra terra
que 'ns dóna més que la propia
probas d' amor sense mida,
y això ha passat ab ma esposa.

COMAN. Bè; aixó còntau á qui vulgas;
no á mi, què se que no 's torcen
los sentiments y que 't juro
qu' estima á Fransa ta esposa.

LLUIS. ¿Qué ho juras, díus?

COMAN. Sens duptarhi;

y tu, que no te 'n adonas,
no veus com influit per ella,
es que no ets, dins de Girona,
lo qu' erats com militar
quan no era ella ta esposa.
No; perque ara tu 't bats sempre
pensant en aquesta dona
y sols consells de prudencia
y de retirada escoltas.

LLUIS. Veuras, Rafel; acabém.
Estás injust, t' equivocas.

Ni la meva esposa en mi
influeix may contra Girona,
ni es vritat que jo, per ella
olvidi món nom y ma honra.

COMAN. Donchs, si; la olvidas; t' ho dich,
ja que som de dirho á l' hora.
Tu pactas ab lo francés.

¡Ves si aixó es honra ó deshonor!

LLUIS. ¡Oh! ¡Ments!

COMAN. ¡Ah! ¿Mento, y com grana
la cara se 't posa roja?
Per una dona expatriada
que poch deu vetllar per ta honra
quan reb cartas dels francesos

mentres tu com boig l' adoras. (Se 'n vá.)

ESCENA XV.

LLUIS.

¡Cóm! ¿Qué? ¡Rafell... ¡Oh! ¿Qué ha dit?
¿Es que somnío, ó bè es
que jo ben clar ho he sentit?
¿Cartas del francés?... ¡Malehit
lo mòt que així obra un procés!
¡Oh! ¡No; es mentida! ¡mentida!
María al món no ha rebut
may una carta en sa vida
que jo no l' haja llegida
comprobant més sa virtut.
Si: mes... ara que en aixó
justament estich pensant,
m' acut un recort traidò
que al pensarhi es un fibló
que se m' está al cor clavant.
Sí; pero ella era pura.
Ell mateixa, inocenta,
me vá entregá, á la ventura
la carta! ¿Hi há cap perjura
que puga ser tan valenta?
Vaig á... ¡Oh! ¡No! ¿Y si es mentida,
y jo imprudent rompo 'l vel
del pudor ab que ennoblida
la he vista tota la vida?
¿No será un etzar ben cruel?
¿Aixó es fals ó cert? Si es cert,
prou un indici 's veurá,
que may, qui sospita, 'l pert,
y 'l crím será descobert,
y la venjansa vindrá.
Peró, mentrestant, espera;
bátte, si vols, aquí dins,
cor, ab ta suspita fera;
peró may, de cap manera,
revelis tos negres fins;
perque, si sigués vritat
qu' aquesta dona m' enganya,
per deixá 'l crím ofegat
dintre de la immensitat

d' aquesta immortal campanya,
jo, y ella, y l' honor, qu' engruna
lo fet que, ab crim qu' esborrona,
mata amor, gloria y fortuna,
caurém colgats sots lo runa
dels murádals de Girona.

(Se 'n vá entrant á la casa.)

ESCENA XVI.

CATERINA, BENET.

(Aquest vè ab un cistell de provisions, ella ab cove vuit.)

CAT. La senyora ha dit: espera.
Donchs la esperarè endressant
ampollas al cove. *(Comensa ha ferho.)*

BENET. ¡Avant!
Així vá bè, Cantinera.

CAT. ¡Ay, ay! ¿Sòu vos, Fra Benet?
¿Dónchs ahont anèu?

BENET. A portar
tot lo que puch de menjar
que hi ha en aquest cistellet,
á casa de la Madama.

CAT. Miréu: jo, de cantinera
passo á ferli de cambra
perque 'ls mèus serveys reclama
ella, y jo, que soch agrahida,
li he dit tot seguit que sí,
y la vull aná á servi
corrents, ab ánima y vida.

BENET. Donchs si us puch dir la vritat
crech que feu molt santament;
jo no he vist fins als present
persona de mes bondat.

CAT. Ni jo. ¿Voléu fè 'l favor
de col·locá aquesta ampolla?

BENET. ¡Bò! ¡Aixó sí que 'm catxifollal
y 'm posa de mal humor.

CAT. ¿Perqué?

BENET. Perque 'l cove es plé.

CAT. Donchs poseulas al prestatje.

BENET. Aquesta era de garnatje.

(Tastant gotas de cada ampolla.)

CAT. Pero ara ja no es de ré.

- BENET. Aquesta de malvasía.
CAT. Donchs sí: tornant á la nostra;
la madama es una mostra
de lo que aquest món sería
si tothóm tingués lo cor
caritatiú qu' ella tè.
BENET. Aixó era ayguardent.
CAT. ¡No ho sè!
BENET. ¡Ah! Aquesta era d' un licor.
CAT. Ella vá á cuydá 'ls ferits.
BENET. Aixó era licor de menta.
CAT. Ella á n' als malats alenta.
BENET. Y encara hi há desagrehits
que may paran dihentne mal.
CAT. Donchs aixó es una vilesa.
BENET. Y tot, sols perque es francesa.
CAT. Aixó es lo qu' es criminal.
De francesos, com de tot,
n' hi há de bons y de dolents.
BENET. ¡Psè! Igual que los ayguardents.
(Aquest, fins té gust de bot.)
CAT. Y ara já li han clavada.
BENET. ¡Ah! Sí: ¿Voléu mal á un gos?
Dígali qu' es rabiós.
(Aixó era horxata passada.)
CAT. Però jo, que sè qui es ella,
sempre la defensaré.
(*De cop, críts lluny dintre.*)
CRITS. ¡Mori!
CAT. ¡Ah!
CRITS. ¡Mori!
BENET. (*Anantho á mirar.*) ¿Qué pot sè?
CAT. Miréu; posém la cistella
sobre 'l cove y així, junt, (*Ho fá.*)
m' ajudaréu á portarho.
BENET. (*Desde 'l fondo, espantat de lo que véu.*)
¡Verge santa del Amparo!
CAT. ¿Cóm, qué dihéu?
(*Tot arreglant las ampollas y 'l cistell en lo cove.*)
BENET. ¡Oh, quin mal punt!
L' han sorprés, l' han agafat,
lo duhen, ell me coneix,
y aquí tot se descubreix,
y aquí moro fusellat!
¡Aném!

(*Baixant trastornat y agafant una nansa del cove.*

CAT. Mes... (*Volent dir que no ho tèn llest.*)

BENET. Aném, ó bè
m' ho faréu pagá ab la vida!

CAT. ¡Peró, home!

BENET. Aném desseguida
y tot vos ho explicarè.

(*Agafan una nansa del cove cada hu, y se'n van corrent.*)

ESCENA XVII.

PERE, GRAU, ALBERT, MIQUELETS.

PERE. ¡Mori 'l gabaig! (*Empenyent á Albert.*)

UNS. ¡Moril

TOTS. ¡Moril

GRAU. ¡Home! ¡No! ¿Matal? ¿Perqué?

PERE. Sá com llá no 'ns dará ré!

GRAU. ¡Peró es armá' un rebomboril

¿No demana ell presentat

sè á n' al Coronel?

PERE. Sí.

GRAU. Y dónchs

portemnosshi com á bons

y veurém lo resultat.

Tú. Vès á dir desseguida (*A un miquelet.*)

á n' al senyor coronel

que duhém un pres, ab recel

de que l' haurém d' enviá á dida,

per espía. (*Los miquelets se'n vá.*)

PERE. Ho vols així

y basta que ho vulgas tú;

peró, per mí, lo segú

era fusellarlo aquí.

GRAU. ¿Y si demá resultès

que no es tal espía?

PERE. ¡Bah!

Per mí, ab la cara que fa

ja li he vist tot lo procés.

GRAU. Massa ho sabréu desseguida.

Veurás; vos aquí assentat, (*A Albert.*)

y ara, un á cada costat, (*Als miquelets.*)

guardéulo, perquè ab la vida

pagui si acás lo fugir.

(*Albert s' assenta en una llamborda de la dreta y se li posa*

un miquelet a cada costat, guardantlo ab lo trabuch al punt de dalt.)

PERE. Ab aquets no 'n tingas pò.

GRAU. Donchs ara á l' altre cantò
y venfume á parlá ab mí.

(Se 'n ván al cantò esquerra dels indicats y s' asseuhen formant un grupo.)

¿Seyemhi?

PERE. Seyém.

GRAU. ¿Qué 't gufa

per jurar, com juras tú;
que sabs ben bé de segú
que aquest jové es un espía?

PERE. Primerament...

GRAU. Parla baix
perque ell no 't senti per re.

PERE. Me guio de bona fe
ab que s' ha vist al calaix
aixís que l' hem posat pres,
y, determinat fè 'l maula,
ni aquets ni jo una paraula
li havém arrancat per res.
¿Vol dí aixó sè espía ó nó?

GRAU. Per mí aixó vol dir callar.

PERA. Però callá' es otorgar.

GRAU. Vull un' altra explicació.
Expliquéu l' haverlo prés
vosaltres, com ha succehit.

PERE. Com tu ja sabs que 't tinch dit,
jo no 'm fío, aquí, de res,
y sempre que per etzar
topo ab una cara nova:
—Vejám, dich, segueixla y proba
si vè aquí ab algun mal art.—
Tal dit tal fet; lo segueixo;
no 'm veu ell; lo vaig seguint;
fins que, de cop, tot venint,
sens ell notarho, adverteixo
qué, al ser davant per davant
de casa de la Madama,
—¡Per tu tot! ¡Tot per tu!—exclama
y 's queda al balcò mirant.
Per casualitat llavoras
tots aquestos han vingut,
y quan prop mèu han sigut

trovantnos d'ell á la vora,
no fem sino que, de prompte,
l'enrotllém, ell torna en sí,
lo preném, lo duhém aquí,
tè trovém, tè 'n doném compte,
y vés si tu ets mes sortòs
per fer cantá aquest aucell,
perque jo, per mes que ab ell
he sigut tant perfidiòs,
no li he pogut arrancar,
lo que 's d'ú ni una paraula.

GRAU. Bè, sí; ja ho veig: es un maula
que 'ns vol fer prevericar.

PERE. ¡Qué maula, maula! Un francés
qu'ha vingut á fer d'espía,
y, com que 's descubriría
si parlés, no vol dir res.

GRAU. Però com qu'aixó ni tu
ni jo ho sabém ab certesa,
veurás; no tinguém peresa
y ara ho sabrém de segú.

PERE. ¿Dihentli que 'l fusellaré
si no canta de seguida?

GRAU. ¡Cá! Ab una astucia fingida
qu'ara aquí 'ns enginyarém.

PERE. ¿Y 't pensas ferlo parlar?

GRAU. M'ho crech ab tota confiansa
Ja veuréu, si es fill de Fransa,
com jo ara aquí 't faig cantar.

PERE. Avant, donchs, obra l'aixeta.

GRAU. Donchs, rotllo y comensarè.
Vosaltres no havéu de fè
mes que seguirme la beta.

PERE. ¡Comensa, home!

GRAU. Donchs jo us dich

*(Cridant y mirant de reull quin efecte fa en Albert lo que
va dihent.)*

qu'ahir va quedar probat
com, sortinne derrotat,
es un cobart l'enemich.
Eran poch los espanyols,
nos doblavan los francesos,
y morts, ferits, ó malmesos,
per tots aquestos revols
la meytat ne van deixar.

- (¿Miréu, veyéu? Ja 's belluga.)
PERE. (¡Oyl! ¿Veyéu?
(*Signant á l' Albert, que s' agita.*)
GRAU. No hi ha qui puga
per re 'l sèu nom defensar,
perquè l' exércit francés,
á mes de no enténdre l' art,
va probar qu' era un cobart
que may servirá per res.
ALBERT. ¡Ah!
(*Sentintse ofés, anava á respondre; mes de cop, se conté.*
Grau lo mira fit á fit y acentúa las paraulas cada cop que
vol oféndrel. Pere y Sagristá entenen lo joch y ajudan á
Grau en sòn intent.)
PERE. (¡Ah! ¡Ja entench!)
GRAU. (*Per Albert.*) (Ja 's belluga.)
PERE. (¡Ah! Ja veig la idea, avant.)
GRAU. Veuréu, donchs, que tot lo plan
va ser doná una marfuga
de Girona als defensors,
y al punt de la mitja nit,
sense sentir ni un burgit
en lo camp dels sitiadors,
de cop: ¡Boom! Cent canonadas
á l' hora aixórdant l' espay,
van fè llensá un crit d' esglay
á las nostras avansadas.
PERE. ¡Y tall! ¡Vá sè una sorpresa!
¡Com las que solen dar ells!
GRAU. ¿Vès tu si ab los séus fusells
y empaytantnos ab franquesa
los has vist may avansar
de Girona contra 'ls murs?
No: de nit; quiets y segurs
de que 'ns tenen de trovar
descuydats ó bè adormint.
Lo altre fòra valentía,
y ells tenen la cobardía
com la hiena, per instinct.
Massa ho díu ab proba plena
com un y altre fou ferit:
Los espanyols, tots del pit;
los francesos, per la esquena.
ALBERT. ¡Mentíu! (*Esclatant ab ira.*)
TOTS. ¡Oh!

GRAU. (Calléu qu' es nostro.)

ALBERT. Si, mentú; jo vos ho he dit
y per dirvos qu' heu mentit
fíns la mort y tot arrostro.

UNS. ¡Oh! ¡Moril

ALTRES. ¡Moril

GRAU. Esperéu.

ALBERT. ¡Matéu! No 'm dóna recansa.
Primer morir que á la Fransa
deixá insultá com tots feu.
Lo valor ja llegendari
del exérsit imperial
tè una corona inmortal
que li han cenyit com violari
de gloria, Austerlitz y Jena
y, mort avans que rendit,
las balas li entran pe 'l pit
si 's veu ferit de la esquena
com honrosa distinció:
y aixó es cert, y es qui us ho fia
capitá d' artillería
del exérsit invasó.

PERE. ¡Ah! ¡'L capitá francés!

UNS. ¡A n' ell!

TOTS. ¡A n' ell!

GRAU. ¡Nol! ¡No encaral

Aixó no es pas cosa rara
de portarlo á ningú pres.

PERE. ¿Qué vols dir? No t' entench bé.

GRAU. Lliguéulo sens remisió
á la gola del canó;
jo ab la metxa colarè
y al sortir la metralla
l' enviará al camp enemich.

TOTS. ¡Sí, sí!

PERE. ¡Al actel!

(*En tropell se llensan tots damunt d' Albert y 'l lligan de
pit á la boca del canó y de cara al prosceni.*)

GRAU. ¡Y poch fatich!

(*Li dónan la metxa encesa.*)

Tinch ja la metxa calada,
y aixó ha de ser dit y fet.
¿Voléu deixá ans de morir
alguna cosa per dir?

ALBERT. No mes puch dirla en secret

ACTE SEGON

Sala á casa D. Lluís. Taula al mitj ab restos de menjar; estoballas, plats, copas, botellas, etc. Caleixera ó papelera al foro. Entre dugas portas laterals, dreta, taula ab recado de escriure.

ESCENA PRIMERA

PERE, GRAU, CÀTERINA, BENET..

(Caterina, acabant de desparar la taula, los altres figurant que acaban de esmorsar, Fra Benet trayent comptes en un' altre taula.)

CAT.   ¿Es dir qu' altre cop se 'n torna
lo francés calent d' espatllas?

GRAU.   ¡Bah!

PERE.   Y ja us dich jo, Caterina,
que s' emporta una sumanda
que no créch que puga dir
ningú, bon profit li fássia.

BENET.   De quatre á quinze, 'n van onze.

(Apart passant los comptes.)

Sumo dos y 'n porto quatre.

CAT.   Dónchs miréu, lo cor m' ho déya.

Quan jo aquesta matinada
m' he despertat y he sentit
l' udòl de las canonadas,
he dit: ¡Ay pobres francesos!
ja tornaréu á pagarla.

Empró, de cop, m' ha entrat dupte,

y, per més asseguransa,

¿quina te 'n faig? M' also, 'm llevo,

y al davant la escaparata

de Sant Narcís, que la junta

ja sabeu qu' en sessió, magna
vá nombral generalíssim
de nostras tropas juntadas,
hi encés dos ciris, que creman
encara allí á horas d' ara,
y he dit quatre Pare-nostres
davant de la escaparata;
y tal dit, tal fet, los ciris
han fet guanyá la batalla.

BENET.

Vos enganyéu, Caterina:
l' han fet guanyá las campanas.

GRAU

Hi há hagut actes de bravesa
que quan hi penso m' espantan.

PERE.

Eos de Sant Feliu de Guixols...

GRAU.

Vol dí 'ls artillers.

PERE.

Nosaltres
per dirho, d' un cop. Me penso
que no hi hem estat en vaga.

GRAU.

Miréu lo qu' ha d' havè estat
l' espetech de la metralla
dels nostres canons, que, al veure
ja el francés de retirada
lo senyor Coronel, amo,
com sabéu, d' aquesta casa,
ha dit:—Los de Sant Feliu
de Guixols, may giréu cara;
us héu portat bé, minyóns;
anéu de seguida á casa
y allí que la Caterina
vss arregli alguna vianda
perque us veig mitj defallits
y 'l ventre porta las camas.

CAT.

Y jo, fills méus del méu cor,
per cumplir la ordre donada
us he arreglat lo qu' héu vist
una sopa d' all, y encara,
logrant ab tots los esforços
tenir prou pá per donarla.

GRAU.

¡Ah! ¡filla! De lo póch, poch.

PERE.

Y encara tantas de gracias.

BENET.

(Sis y dos vuit y tres onze)

GRAU.

Van venint trastorns qu' espantan.

CAT.

¡Ah! Estém mal, molt mals, Grauhet
la peste y la fam avansan.

PERE.

La tam sobretot, me deyan

á la batería suara
que ja hi ha molts á Girona
que han tingut de menjar ratas.
GRAU. ¡Oh! ¡Ratas ray! Fins lo cuyro
de las caderas lo pagan,
que, bull que bull se l' estovan,
y dú ó no dú, se l' empassan.

(Canonada fonda.)

BENET. ¡Jesús, Sant March, santa creul
PERE. Deixeulos fé; així s' esbravan.

Rabiosos de la derrota
diu qu' ara contra la plassa
tirarán bombas, perque
s' esfondrin totas las casas;
y además perque si algú
vol descansar de nosaltres
no tingui un quart de repós
y 'ns vagin fent gent malalta.

GRAU. ¡Oh! y ara que parla aquet
de malalts, diguéu ¿qu' encara
ho está aquell jove qu' ahir
vám fer mitj malbé nosaltres?

CAT. Sí; pero está mólt millor.
Mes que tot va sé l' espasme,
y 'l que, quan váreu lligarlo,
ab la rudesá del cánem,
li vau fè algunas feridas;
mes están quasi curadas
y avuy ja deixará 'l llit
y vindrá á diná ab nosaltres.

PERE. ¿Y 'l cura vostra mestressa?

CAT. ¿Ella? Ni l' ha vist encara.
Quan lo váu du aquí ferit,
com que ja totas las salas
d' altres ferits eran plenas,
ab un matalás y mantas
li vaig guarní al menjador
un llit, qu' es hont jéu encara,
y allí es hont jo l' he curat
cuydantlo com una mare.
Per xo qu' está 'l menjador
ocupat per ell, es qu' ara
per daus aquest gran convit
aquí us he parat la tau' a.

GRAU. ¡Vés dónchs! ¿creurás qu' aquest jove

ab tot y qu' á mi 'm semblava
un espía, ara veig clar,
Pere, que tu y jo, 'ns errabam?
També ho veig jo.

PERE.

CAT.

¡Pobre jove!
A mi m' ha fet una llástima.

GRAU.

PERE.

¡Oh! ¡ Y lo bráu qu' es!

¡Moría
sense dir ni una paraula!

BENET. (*Ab misteri.*) ¿Veyéu donchs? Lo Comandant

l' ha pagada en que es un maula,
y que entre ell y la senyora
hi há alguna cosa... amagada.

GRAU.

¡Ah! Bé; aixó també ho pensém
y ho assegurém nosaltres .

CAT.

PERE.

GRAU.

¿Perqué?

Per que...

Fesme 'l favor, Pere.

CAT.

Fins qu' arribi l' hora, calla.

Donchs jo, sens esperar l' hora
ja vull defensarlós ara.

¡Bol! ¿Ahont s' ha vist di aquestas cosas
tractantse de gent honrada?

Aquest jove es, ni mes

ni menos, un que fá encárrechs,
traspasant l' host dels francesos

y entrant lliure aquí á la plassa
perque tant als sitiadors

convé, com als qu' aquí manan,
tant es cert aixó, que porta

un document que l' ampara
firmat pe 'l Gobernador

nostro, D. Marianc Alvarez,
com també du així mateix

altres documents que 'l salvan
de la rábia dels francesos,

quan son campament traspasa
firmats tots pel Mariscal

Ojeró, qu' es qui comanda
y dirigeix aquest siti

qu' avuy tant nos aclapara.

GRAU.

Bé, vos dihéu lo que voléu;
quan arribi 'l cas, nosaltres

dirém lo que té de dirse

y veurèu com tot s' acaba.

- CAT.   ¡Anèm! ¡Bah! Aquesta taleya
que ningú us la tréu de l' ánima.
Per vosaltres los francesos
tots han de ser gent malvada
y anéu errats, la senyora,
per mes que siga madama,
jo puch jurarvos, y us juro
qu' es tan pura com un ángel;
y aquest jove, ab tot y sé
de Perpinyá, que ja es Fransa,
es tant bò y home de bé
com ho poguèu ser vosaltres.
- GRAU.   ¡Oh! Tut tu tu tu tu tut.
- PERE.   ¡Vos insultéu!
- GRAU.   Aixó es massa.
- PERE.   ¡Miréu, miréu, cantineral...
- CAT.   ¡Eh! Anéu tots en horamala.
Ara 'm voléu fe' enfadar
perque he dit que la batalla
qu' han perdut los sitiadors
vosaltres l' havéu guanyada
perque jo hi encés dos ciris
devant de la escaparatà...
- BENET.   La batalla la he guanyat
jo, tocant bé las campanas.
- GRAU.   La batalla la hem vensuda
aquet y jo ab la metralla.
- CAT.   ¿Sí? Donchs que sigui qui vulga.
¡Eh! Jo 'm locaría encara.
- Se 'n vá enduhentsen estoballas y lo de la taula d' una
revolada.)*

ESCENA II.

GRAU, PERE, Frá. BENET.

- PERE.   ¿Has vist dóna mes tussuda?
- GRAU.   La metralla l' ha guanyada,
- BENET.   Las campanas, y veureu
com jo us ho comprobo ara.
Jo, com campaner que 'm veig,
puch tení aquesta gaubansa
perque 'ls campaners son mólt,
am pro, 'ls que tocan campanas
com se ténen de tocar,

són com las doblas de quatre
al mitj del carrer que tots
sabém quantas n' hi hem trobadas.
Us penséu que, repicant,
ja havéu cumplert la comanda,
y no es així; 'l campaner,
si vol sortirne ab ganancias
de fé 'l mal temps fonedís
y allunyar las pedregadas,
y fer juntá 'ls somatents
y fer guanyar las batallas,
ha de fersé amich ab ellas,
y, quan se las véu paradas,
férloshi forsa petons,
y caricias, y abressadas,
perque, ab tot y ser de bronzó,
igual que á las noyas guapas,
las hi agradan magarrufas
com jo 'ls faig día per altre,
y per só téns que quan vé
un cas com aquest de suara
jo m' agato á n' al coll d' ellas,
y mentres volém enlayre
los hi comenso:—¡Au, petitas!
¡Au, rebufonas! ¡au, macas!
que si guanyéssen aquets
may mes seríau campanas,
perque us farían canons
p' en Napoleon de Fransa...
Y está clá: al sentí aixó ellas,
vé que al últim s' entussiasman
ý jo, que de tan sentir las,
quan sonan, sento que parlan,
van dihent clá á n' als que us batéu.
—¡Apa, noys! ¡que us mira Espanya!
¡Apa, fills, qu' aixó es tot xeixa!
¡Apa, y no giréu la espatlla!
Y está clá, al sentí aixó 'ls nostres,
¡au! com una barriscada
corran, volan, mátan, trinxan,
guanyan totas las batallas
perque se 'ls hi ha encés la sanch
ab lo só de las campanas.
¡Ah! ¡ah! ¡ah! ¡Mólt bé, plagotal
Cántas com una calándria.

GRAU.
PERE.

- GRAU. Noy ¿que fá 'l Sant Pare ab tu haventhi bisbats en vaga?
BENET. Val mes que 'n lloch de fer béfas cridéu ab mi:— ¡Visca Espanyal

ESCENA III.

Los mateixos, COMANDANT.

- COMAN. Sí; ¡Visca Espanya! Aquet sempre té de ser lo nostre crit.
Donemlo tots ab fé viva,
y, com ara están fugint,
fugirán sempre 'ls francesos del valor dels gironins.
- BENET. Per ço es qu' ara jo 'ls ho déya
Viva Espanya y bons repichs per tot arréu, de campanas y 'ls veuréu á tots rendits.
- COMAN. Cert; més ¿de que vé que us trobo aquí ab los de Sant Felú?
- BENET. Perque m' hi he entretingut ara á tréure 'ls comptes allí de lo que de vianda 'm deuen lo brau Coronel Don Lluís y sa esposa la Madama.
Miri: á n' aquí fets los tinch y me 'n vaig ara á cobrarlos com la cantinera ha dit.
- COMAN. Anéu, donchs, y aquí deixeuos perque havém de parlar un xich.
- BENET. Vaig; mes, si 'ls francesos tornan, no mes m' hèu de fer un crit, y jo 'ls vénso á campanadas com féya ab la espasa 'l Cid. *(Se 'n vá.)*
- COMAN. ¡Ah! ¡Ah! ¡Ah! ¡Sempre 'n té una!
- GRAU. Emprò 'l qu' es per sé aixerit y estimar mólt á Girona no hi há pas qui 'l guanyi aquí.
- PERE. Si está de content, que sembla que fins pot perdre 'l sentits.
- COMAN. Sí; mes aixó es dá Girona á n' aquest enemich vil, y jo tinch pensat un medi que, si fentlo bé, 'ns reix...

- GRAU.** ¿Y 'l medi aquest es?...
PERE. Diguéulo.
COMAN. Èspereu; primé, ans de dir!
vull que guanyant la confiansa,
que avuy no teniu en mi,
jo dels vostres cors siga árbitre
per podé aná á n' als meus fins.
- GRAU.** ¿Que en vos no tenim confiansa?
PERE. ¿Y això, vosté, perquè ho diu?
COMAN. Perque ho sé bè. Per uns ó altres
me consta cert que s' ha dit
que se m' ha trovat fent pactes
ab enviats per l' enemich.
La sospita era fundada.
Jo he sigut traidó, cert, sí.
Jo la venda de la bretxa
he pactat ab l' enemich;
jo, per cinch mil unsas, dutas
á mas mans, avans d' ahir,
vaig donar l' assegurança
de que quan aquesta nit
aquí 'ls francesos vinguessen
nos trobarían dormint.
- GRAU.** ¿Aixó váu fer?
PERE. ¡Espera, home!
COMAN. Aixó vaig fer; mes ja héu vist
de la méva traidoría
lo gloriós y noble fí.
- GRAU.** Donchs, sí; es mólt cert: nos ho creyam
y no 'ns teníau tranquils.
- PERE.** Es clar: empró sabent ara
que tot ho feya ab bon fi...
- GRAU.** ¡Ahl Si; duhent aquesta idea
ja tot ho dem al oblit.
- COMAN.** Tantas mercés, y ja qu' ara
nos trovém los tres reunits,
digueume ab tota franquesa
si per un plañ que jo tinch
ja concertat ab algú altre
¿puch comptá ab que 'm sóu amichs?
Lo plan es que ans que Girona
siga may del enemich
n' havèm de fé un munt de cendra,
colgantnoshi tots á dins.
- PERE.** ¡Llamp de Déu! ¿Y aixó qui ho dupta?

GRAU. No es altre 'l plan que jo tinch.

PERE. ¿Y esperanséu poder ferho?

COMAN. No pot pas ser mes senzill.

Aquesta idea terrible,
com podéu pensar, té dins
de Girona, molts prossélits;
mes com qu' un heroisme aixís
espanta y no pot complaure
sino á n' als grans esperits,
tè també mòlts adversaris
com ja debéu presumir.

(Ab intenció.)

PERE. Jo soch vostre á tota ultransa.

GRAU. També jo só vostre aixís.

COMAN. Donchs allavors á dar ordres

de que de minas á dins
y á dintre dels subterranis
y pous que faig ja enfondir,
se porti tota la pólvora
que resta á n' als polvoríns
y materias inflamables
que mes ja no han de servir.
Tot ben preparat deixémho;
després tornarém aquí,
y, si 'ns diu altra vegada
aquest Coronel Don Lluís
que per no exposá á conflictes
á sa esposa y als séus fills
no vol esperar si arriban
aussilis que se 'ns han dit,
allavors, foch á las metxas,
deixém al francés venir,
y quan ja siga aquí dintre
y 's cregui que 'ns ha rendit
esclatin de sots las minas
los soterrats polvoríns.

PERE. Donchs avant, y á fer la tasca.

COMAN. Passéu primer.

GRAU. Tot seguit.

*(Se 'n van los dos. Al quedar sol lo Comandant, diu diri
gintse al quarto de María.)*

COMAN. Veurém ara si la Fransa
pot mes qu' un bon fill d' aquí.

(Se 'n vá.)

ESCENA IV.

CATERINA.

¡Ah! ¿A n' aixó sòm? Ja he fet bé
jo d' escoltar desd' allí.
Empró ells no contan ab mi
y jo 'ls ho destorbaré
¡Arbolá á Girona? ¡May!
Quan tots los méus vius tenía
també aixó volgut jo havía;
mes, de desde que l' esglay
vaig tenir d' havé á n' al món
de plorar sérs estimats,
que avuy, al fossar colgats,
no mes pols ó cendre son,
no vull arbolá Girona,
no vull que 'ns matin ningú,
primer presa á Fransa y dú
del martiri la corona.
¡Oh! ¿Que faré? ¿que faré?
¿per vèure còm trassa 'm dono?
¡Calla! ¡Ara que me 'n adono!...
Del noy mateix me valdré.
Del mateix méu fill, qu' está
tant empendat de sa mare,
que, no aixó, que vull sabé ara,
si jo m' hi empenyo, 'm dirá,
sinò, en totas ocasions
que jo 'ls secrets seus voldré,
perquè jo 'ls hi arrancaré
ab llágrimas y petons.
¿Com? ¡Ah! 'L senyor Coronel
que vé avuy molt agitat.
Vull observar si és vritat
que l' agreuji algun recel.

(Se 'n vá.)

ESCENA V.

LLUIS.

¡Oh! Deturat pensament.
No vòlis mes, fantasía.
Be prou que 'l pit nit y día

me va esgrunant lo torment.
La gelosía m' encén
per una part seny y cor,
y, per altra, lo tresor
d' amor qu' ella m' ha mostrat
me diu que sò un insensat
duptant may de són amor.
Mes també 'l no sapigué
la vritat patenta, 'm mata
y 'l cor sento que m' esclata
no veyent pura ma fé.
¡Oh! Sí; no 'm detinga re,
sapiguemho prompte, aviat;
rompes aquest vel sagrat
del temple de ma fe pura,
y, si 'm mata l' amargura,
moriré al menos venjat.

ESCENA VI.

D. LLUIS, CATERINA.

(Que baixa al prosceni.)

- CAT. ¿Vcl dirme en que puch servir
à n' al senyor coronel?
- LLUIS. No; re; es que 'm torba 'l recel
de lo que se sent á dir
tocant á la meva esposa,
y, ja que vos heu vingut
digueume lo que us acut
que 'l qui 'n murmura suposa.
- CAT. ¿Qu' han de suposar? Mentidas
que ni 'l que las diu las creu.
- LLUIS. Mes, com que 's diuhen arréu,
si vos las havéu sentidas,
digueume en qué están fundadas,
que, si venen d' imprudencias
ò de falsas apariencias,
potser poden sè esmenadas.
- CAT. Es en va que hi pensi ussia
no 's fundan en res segú.
Frá Benet diu bè: ningú
funda en res sa traidoría.
No mes sempre aquesta banya
ficada al mateix forat:

- que, sent francesa, es probat
qu' ha de anar contra d' Espanya.
- LLUIS. Y vosaltres que sé cert,
que sòu honrats de debó.
¿Creyèu qu' es probable això?
- CAT. ¡Que 's creu que sòch un cap vert
¡Y ara, mi senyor, qu' ha dit!
- LLUIS. ¿Es dir que no se us presenta
á vosaltres tan dolenta
com á dir s' han atrevit?
¿Es dir que no creus que sigui
com diuhen, una malvada
qu' es capás desapiadada
fins de que al francés escrigui?
- CAT. ¡Y que tè de ser, criatural
si es la dona mes honrada
mes nobla, mes ben parlada
y de conducta mes pura.
- LLUIS. ¡Oh! ¡Quan m' omples de confiansal
- CAT. Donchs encara aixó no es re.
Lo gros es com en vosté
té posada sa esperansa.
¡L' estimal! ¡Oh! ¡Aixó ab deliril!
- LLUIS. ¿Vols dir?
- CAT. ¡Oh! ¡No ho dupti pas!
Miri: li explicarè un cas
que, ò jo no sè 'l qu' haig de dirhi
ó probá bé 'l gran amor
qu' ella al cor sent per vosté.
¿Un cas?
- LLUIS. Un somni que á fe
- CAT. li dich que m' ha entrat al cor.
—Va somiar que sens vosté
ab sas fillas havía mort
dantloshi 'l Senyó per sort
la gloria d' un cel seré
com dóna al naufrech un port.
Un cóp al cel, tot d' estrellas
un trono 'ls hi van donar
per puras, santas y bellas
y ni ab tantas maravellas
se pogué ella consolar.
Mirava al trono sentadas
sas filletas ab amor
petonejantse abressadas,

y ella, ab veus desesperadas
se desfeya en mars de plor.
Lo bon Jesús, que al passar
un pló tan tort va sentir,
davant d' ella 's va aturar
y al punt li va preguntar
la causa de tant sufrir.
— Senyor, bo y llagrimejant
li va dir. ¡Perdó! La guerra,
que tot ho va devastant,
m' ha robat l' amor mes gran
que jo tenia á la terra,
y, perdoneume bon Deu,
si, boja, fins al Cel ploro,
perque es tant gran l' amor meu
que, fora del costat seu,
fins dintre del Cel m' anyoro.
Llavors, trons d' artilleria
fins al Cel van retronir
y un ¡ay! sobtat d' agonía
deya que vosté 's moria
al mur, travessat d' un tir;
mentres que al matarl la bala,
de sa esposa al sant anhel
y com perfum que s' escala,
fent sas llagrimas d' escala,
vosté se 'n pujava al Cel.
Y allá, ab ella y sas filletas,
ab amor se va abrassar,
y allá, ab ella y las pobretas
fillas seva, tan estretas
abrassadas se van dar;
que tothom pensantsho aquí
y de llors dantlos corona
cridava, als cors fent bullí:
— ¡Visca l' héroe gironí
y la gloria de Gironal!

LLUIS.

¡Oh! ¡Si, Caterina! Si.
De debó m' heu convensut.
Jo crech d' ella en la virtut
y per vos m' ho sento aquí.

CAT.

¿Vejam, donchs, d' aquí en avant
si són nom voldrá enaltirme?

LLUIS.

Sí!... (Peró ¡ay! ¿perqué va dirme
lo que 'm va dí 'l Comandant?) (Se 'n vá.)

ESCENA VII.

CATERINA.

¡Ah! Aquest senyor desconfia,
y 'm crech que ni 'm creu á mí.
Per fortuna jo sò aquí
y vetllarè nit y día.

ESCENA VIII.

CATERINA, MARIA.

- MARÍA. ¡Ahl ¿Erats aquí?
CAT. Esperantla.
¿Las duas nenas?
MARÍA. Dormidas.
CAT. Que Dèu y 'ls angels las vetllin
ab sa santa companyía.
MARÍA. Per xo vinch; ja dormen ellas
y hem de parlar, Caterina.
CAT. ¡Espliquis. Tremola total!
¿Què hi ha de nou? Digui, filla.
MARÍA. (*Després de mirar entorn.*)
Tu sabs com ahir contarte
vaig jo l' enguniós conflicte
d' aquellas cartas rebudas
que poden dur tantas iras.
CAT. Si. ¿Y vol dir, potser, qu' aquest?...
MARÍA. Prou veig ja com ho endevinas.
Aquest es aquell bon jove
de qui tu avuy las feridas
estás curant bondadosa.
CAT. ¡Válgam la Verge divinal
MARÍA. Dígam, donchs: ¿A tu, cuydantlo
com lo cuydas nit y día
ab tant afecte, may ell
t' ha demanat si volías
donarme á mi algún regalo?
CAT. Si, senyora. Ab veu sumissa,
no fa mòlt que 'l pobre jove,
quan li he curat la ferida,
m' ha dit:— Diguèu, bona dona:
¿No vos seria possible

anar á dí á la muller
del Coronel, si tindria
la bondat de dar-me audiencia
un moment?—¡Bah! Y de seguida
li he contestat jo, que sempre,
com totas las gironinas,
en podent fè algun favor
ja tením una alegría.
A las horas ell, mirantme,
m' ha dit: --Si ella, compassiva,
ja no us digués que si al acte,
digueuli que hi va la vida
d' ella y las duas filletas;
que no temi gens ni mica
que jo li falti al respecte
per ré en la nostra entrevista.

MARÍA.

CAT.

¡Oh! ¡Pobre Albert!
Sí; sentintlo,
que, la vritat siga dita,
m' he trovat mullats los ulls
de veure com s' eternía,
y si jo fos de vosté
no m' hi miraría mica.
Párlili, y que Deu hi fassi
mes que nosaltres.

MARÍA.

M' admira
que tu, qu' ets tan dona d' honra
com la que al mon mes ho siga,
me donguis ara un consell
que pot dur tan gran conflictel
¡Oh! ¡No! Jo, com deu fer sempre
la qu' al seu marit bé estima,
tinch de cridar á n' en Lluís
y aquí dirli desseguida:
—Mira: avans de ahir vaig rebre
aquesta carta que firma
aquell que ja una vegada
va inspirarte gelosía,
y com que jo vull ser bona,
y, com que só esposa digna,
t' ho adverteixo perque fassis
lo que mes del teu gust siga. —
Aixís; clá y catalá sempre,
com dihéu la gent gironina,
y, si ell vol créurem, que 'm cregui,

- 'y si no 'm creu, qu' á mi vingan
tots los mals que ma conducta
hagi dut per noble y digna.
- CAT. ¿Dí á n' al seu marit que 'l jove
presoné es lo qui l' estima?
¿Darli la carta que ahir
vosté á n' á mi va llegirme?
¿Que no coneix á n' als homes?
¿Que no ho sab que desde 'l día
que vosté li vá dá aquella
primera que li va escriure
aquest pobre presoner,
ja no hi hagut alegría,
ni pler, ni gloria, ni festas
que no hagi estat ennegrida
pe 'l núvol d' aquella carta
que vosté tota sumissa
vá creure haverli de dar
per poder viure tranquila?
¡Cá! Créguim á mi, senyora,
may mes de la sèva vida
vulga torná intentá fer
lo que vá fer aquell día.
- MARÍA. També tens rahò, y, pensanthi,
veig ara ab lo que m' indicas
qu' es millor que ab l' Albert parli
y evitar que aixís res vinga.
- CAT. ¡Ah! Aixó es. Vosté 'l veu ara,
li diu lo que dir precisa
y aixís vostes dos s' ho arreglan,
sens que may, ní gens ni mica
n' hegui esment lo seu espòs,
que, per lo mólt que l' estima,
en tot veuría fantasmas,
y, del trastorn que vindría,
ja no 'ns podrián lliurar
ni 'ls prechs, ni totas las missas
que 's pugan dí á Sant Narcís
damunt d' aquest munt de ruinas.
- MARÍA. ¿Y de las cartas rebudas
tu tampoch res n' hi dirías?
- CAT. ¡Y que té de dir, criatura!
Al contrari; sempre fica
en que la vritat pot durli
no mes qu' una gran desditxa,

negui que n' hagi rebuda
cap mes qu' aquella malehida
que ja allavors va inspirarli
á ell tanta gelosía.

MARÍA. Si, si; tens rahó: veig qu' es cert
que ho tinch de fer com tu indicas,
ves y al punt al pobre Albert
digas que á parlarme vinga.

CAT. Miri; aquí 'l té, que creyentse
que vosté a' fi accediría
ja ell mateix sens jo ré dirli
compareix just á la cita.

MARÍA. Donchs vés y ab ell sola déixam.

CAT. La crech y per lo que siga
que pogués venir recordis
que 'm té aprop. Si acás me crida.

MARÍA. Si; no t' allunyis y escolta.

CAT. Ja entench perque; fassi, filla. *(Se 'n vá.)*

ESCENA IX.

ALBERT, MARIA.

MARÍA. ¡Ah! ¿Tu? ¡Ets tu, l' Albert!

ALBERT. Me vas coneixe?

MARÍA. Al punt que 't vaig mirar.

ALBERT. ¡Mala ventura
va ser la nostral Si l' amor va nèixe,
van volerlo matar mars d' amargura
d' onas d' mort, que 'l temporal feu créixe.

MARÍA. ¿Que t' has fet tu tant temps?

ALBERT. Desd' aquell día
en que 'ns va separar ma sort avara
ma vida ha estat morir; fou l' agonía
del desdixat que pert á pare y mare,
y á la que aymava, ab tanta idolatría,
que, fet trossos lo cor, jo l' am encara.

MARÍA. ¡Desventurat Albert!

ALBERT. Nostra noblesa
per la febre francesa igualataria
va ser com un estigma de vilesa,
castigat ab tan odi y tanta cruesa
com guarda l' ira d' una sort contraria.
Orfe llavors jo al mon, puig bè sabía
que tu ja d' un altr' home erats esposa

vaig llensarme á la guerra ab valentía,
per vèure si així, al menys, lograr podía
tan miserable vida, mort gloriosa.
Aixís de grau en grau, d'artillería
avuy sò capitá, contra Girona,
de mos canóns ab golas, nit y día
foch y ferro llensant ma batería
lo vostre mur, tronanta, desmorona,
y aixís ma gloria y mon dalé enlayrava,
quan de cop vaig sabé que tu, ab bravura,
dins del cercle de foch, que ja 't voltava,
ab ton marit, de ton deber esclava,
resistías tants dóls sense pavura,
y—¡No! ¡No! 'm vaig dir, no vull que siga presa
de soldadesca vil, la hermosa dona
que fòu lo mèu ideal, per sa bellesa,
y aquí 'm tens ja, per no mirarte ofesa,
ni morta per la fam dins de Girona.

MARÍA. ¡Oh! ¡Albert! ¡Pobre Albert!! Com ta noblesa
del home, espill d' honor, reflecta brava
la d' aquell nin hermós, que á sa bellesa
unía, ja en los anys de sa infantesa
un' ànima del bé y del, honra esclava...
Lo Cel ho volgué així; idolatrada
me veig pe 'l mèu marit, y ell té ma vida,
y tot mon cor des que sò ab ell casada:
si 't basta una germana apassionada
ab clam de germandat mon cor te crida.
Ja francesa no sò, ja sò espanyola
perque espanyol es l' home que va honrarme,
quan veyentme en lo monòrfana y sola
va baixarse á cullir la trista viola
de dessota 'l dolor que va esfrondarme.
Resolta donchs á ser la seva esclava,
ves lluny d' aquí, sí aquí l' amor te porta
del que deshonra dú, que vull ser brava
y 't jur, si á mon alé 'l jurar faltava,
morir; avans que desonrada, morta.

ALBERT. Y jo, María, 't jur també, si falta
de mon volé á la forsa lo que juri,
que may, ja may lo pensament m' assalta
de buscá 'l bè de ma ànima malalta
en lo teu deshonor y 'l teu perjuri.

MARÍA. ¡Oh! 'T crech, Albert, te crech.

ALBERT.

La gran derrota

que ahir los imperials en la batalla
sufrirem tots de vostres murs á sóta,
nos ha dut á voler que ni una gota
mes de sanch nostra us taqui la muralla.
Lo Mariscal ho ha dit, prou sanch francesa
hem vessat ja pera guanyar á Girona;
y, sí no 's vol rendir com fortalesa,
dels nostres braus assalfts á la escomesa,
rendeixis del martiri á la corona.

Y puig ho sabs y sabs que per salvarte
del flagell qu' es ja aprop, jo aquí m' espero,
comensa ab tos fillets á prepararte
per duhus jo á salvament, y aixís lliurarte
de la fam y la mort y 'l desespero.

MARÍA. ¡Oh! St, noble amich meu, á la noblesa
y á la llealtat qu' en los teus ulls lleigeixo
confiaré mon honor y la riquesa
de tot lo mèu tresor, per mi compresa
en mas dugas filletas que 't cedeixo.

ALBERT. Salvarte no mes vull; un cop ja ho sías,
ab ton espós y filla cerca ventura,
que jo 'm creuré pagat ab alegrías,
si una llágrima sola, en propers días,
vols anar á plorá en ma sepultura.

MARÍA. ¡Oh! ¡Hermòs y noble cor!

ALBERT. ¡Bèn tèn tot era!

MARÍA. Culpa á la sort si avuy no ho es encara.

ALBERT. ¡Oh! Sí; á la sort inescorable y fèra,
per que ni al cel ja puch aymarte ara.

MARÍA. Vè món espós, Albert. (*Sentintlo venir.*)

ALBERT. ¡María!...

MARÍA. ¡Enrera!

ESCENA X.

Los mateixos, DON LLUÍS.

LLUIS. ¿Tu aquí ab lo presoner, María?

MARIA. 'M dava
mercés per las mercés que li havém fétas,
curantlo de sos mals y sas feridas.

LLUIS. Cap mercé nos habéu de dar per ellas;
la humanitat y 'l cor nos ho manavan.

ALBERT. Mes sempre d' agraphir es sens reserva
que lo que la pietat y 'l cor imposan

s' haja complert ab mí ab tanta finesa.
LLUIS. No menos n' uséu vos, y ara María,
dèixas aquí un instant. Porta gran pressa
lo que tinch de pactar ab aquest jove
y tas fillas allí plorant t' esperan.
MARIA. Restéu, donchs, sols y no temáu que us torbi.
LLUIS. Tot al fi 's fa per la ventura tèva.
(Se besan y ella se 'n vá.)

ESCENA XI.

ALBERT, LLUIS.

LLUIS. ¿Us trovéu millor?
ALBERT. Estich
ja complertament curat.
LLUIS. Y, per lo tant, ¿disposat
á passá 'l camp enemich?
ALBERT. Al punt que vos m' ho manéu.
LLUIS. Aviat será. Mes voldria
avans, si no us ofenia,
preguntar jo...
ALBERT. Preguntéu.
LLUIS. ¿Quina intermediació.
á Girona us ha portat?
ALBERT. L' ordre de veure l' estat
de la fortificació.
LLUIS. ¡Es lo Genéral francés
allavors lo qui us envía!
ALBERT. Podria ser; mes jo diría
qu' ell no hi entervé per res.
LLUIS. ¿Allavors, qui...?
ALBERT. 'L General
de lo sèu Estat majó.
LLUIS. Ja es aixó una explicació
ALBERT. Categórica y lleal.
LLUIS. Mes un xich desfavorable
pera vos.
ALBERT. ¡No sé per qué!
LLUIS. Perque no es prou bona fé
que, pera férvos bén viable
lo poguer desempenyar
cárrechs que desempenyéu,
á la vegada siguéu
del francés, un aussiliar

y un aussiliar dels d' Espanya.

ALBERT.

Cert; mes aixó es provinent
de que ningú està content
al mon, fins que se l' enganya.

LLUIS.

¡Com! ¿que voléu dir?

ALBERT.

Que vos
la llealtat en mi buscant
m' esteu ara aquí culpant
de lo que us es profitós.

LLUIS.

¿Profitós?

ALBERT.

Sense pogué
per res duptarho. Venú
vos á mi ab l' afany mes viu
desitjant que, ab bona fé,
vostres fills y vostra esposa
jo vos salvi traspasant
lo camp enemich, portant
carga ab mi tan perillosa,
y es clar que si tot això
tinch jo avuy de du á bon fi
hi ha d' haver certa per mi
del francés la protecció,
perque jo us puga jurá
que 'l tressor que 'm confiaréu
allá hont vos m' indicaréu
lo tindréu salvat demá.

LLUIS.

Mes á compte de dá així
al francés explicació
de la fortificació
y l' estat minós d' aquí.

ALBERT.

No; perque ab las mans posadas
sobre 'ls evangelis sants
juraré morir avans
que deixar comunicadas
al General Augerau
las penas que us afligeixen
y que ja avuy us reduheixen
ó morir sens remissió.

LLUIS.

Mes ¿y si després, perjur,
havent jurat no cumplíu?

ALBERT.

¡Ah! All vors... si vos sentíu
que no esteu de mi segur,
millor missatjer cerquéu
y deixéume á mi marxar,
perque, ferme així exposar

- per després duptar, no ho feu.
LLUIS. ¡Oh! Es vritat... si... teniu rahò.
Sò un infelis... ho coneixo;
may, may resolt me rendeixo
á una determinació.
Vull la pátria, vull Girona
primer runas qu' envilida,
y lo cor ab forsa 'm crida
que si ma vida li dona
ma fé de patriota, may
li podrá dar los meus fills
y ma esposa, entre 'ls perills
que m' horroritzan d' esglay.
- ALBERT. A fé veig que teniu rahò
y us planyo sense duptar.
Mes us porta á divagar
la vostra imaginació
per la fantasía encesa,
quan mirantho fredament
veuréu ab vostre talent
que en ré 'n surt Girona ofesa.
- LLUIS. ¿Que nó 'n surt ofesa, diheu?
ALBERT. Cert que no. La vostra esposa
y 'ls vostres fills aquí dins
entremitj dels gironins,
que fan al fi sinó nosa?
- LLUIS. Dihéu lo cert; concertém ara
com us los havéu d' endú
y ahónt, perque jo segú
quedi de tot com bon pare.
- ALBERT. Diguéu vos lo qu' haig de fer.
LLUIS. Veyentvos ara ab ma esposa,
penséu com tot se disposa
per la marxa; aixó primer.
Després, un cop convinguda
l' hora en que haréu de marxar;
miréu si us heu d' emportar
ma filleta mes volguda
qu' es l' Assumpta, ó si es millor
que ja d' un cop puga ser
salvá ab ella á ma muller.
y á las fillas delméu cor.
¡Oh! ¿No podéu á las tres
salvarme d' una vegada?
- ALBERT. No pot ser; la caminada

que porta 'l camí comprés
de desd' aquí á las trinxeras
dels francesos, s' ha de triar
que 'l puga jo sortejar
seguint marjals y voreras
per evitá 'ls centinellas
que crech sospitosos jo,
y ja compendréu qu' aixó
no puch ferho ab totas ellas.
De una á una, si convé,
puch en mos brassos lliurarlas;
mes, á las tres, ¿com salvarlas
si algun destorb esdevé?
Teníu rahó.

LLUIS.

ALBERT.

Donchs decidit.

¿De primé á l' Assumpta?

LLUIS.

ALBERT.

Just.

¿Y no 'm daréu lo disgust
de trovarvos penedit

quan de marxá arribi l' nora?

LLUIS.

No; las vostras rahons m' han dut
fins á voler resolut

lo que 'l cor y 'l seny m' arbora.

Quedi així 'l pacte cumplert.

Lo que hi manca per cumplir

se us dará al venirme á dir

que són salvadas de cert.

ALBERT.

¿Ahont es vostra esposa?

LLUIS.

(*Seuyalantli una porta.*) Allá.

Ab mas fillas, sempre ab ellas.

ALBERT.

¿Tènen vostros centinellas

avís de que puch passá?

LLUIS.

Está ja concertat tot

per mi mateix; mostraréu

vos la senya que ja duheu,

y ningú us dirá ni un mot

que us trobí en vostre camí.

ALBERT.

Me n vaig, donchs, per que ja l' hora

de ser fosch es á la vora.

LLUIS.

Anéu.

ALBERT.

¿Mes?...

LLUIS.

Ja he dit que sí.

ESCENA XII.

LLUIS.

Sí; que marxi, que s' enduga
primer l' Assumpta, y així
tindrè temps per véure aquí
com aixó aclarirse puga.
¡Oh! ¡Quina creu mès feixuga
es la creu dels mèus dolors!
No bastavan los horrors
espantosos d' aquest siti
y Dèu vol que 'm precipiti
dins d' inferns mes destructors.

ESCENA XIII.

LLUIS, CATERINA, aviat PERE, GRAU
y COMANDANT.

CAT. Senyor Coronel.

LLUIS. ¿Qué passa?

CAT. Que aquí demanan poguer
parlá ab Ussía, tres trotlas,
que móuhen un desgabell
sobres de si avuy la Plassa
deu rendirse al estranger
ó no déu rendirse.

LLUIS. Qu' entrin.

CAT. Mirissels; á n' aquí 'ls tè.

LLUIS. ¡Ahl ¿Sòu vosaltres?

COMAN. Nosaltres,
que vením per un que fer.

LLUIS. (*A Caterina.*) Vos anéu ab la senyora,
á qui de camí, direu
que 's disposi á que quan sigui
que jo la cridi, al moment
vinga per parlá aquí un rato.

CAT. Tal com m' ho díu, l' hi diré. (*Se 'n vá.*)

COMAN. (*Apart los tres.*) (¿Sentíu? Sempre la madama.)

GRAU. (Sí; es tot lo sèu pensament.)

LLUIS. Vaja; ja estém sols. ¿Que passa?

COMAN. Passa que aquí som tots tres...
per sobres si avuy, Girona

s' entrega ó no á n' el Francés.

LLUIS. ¿Y aixó ho sè jo per ventura?

COMAN. ¿Donchs qui ho té de sapiguer?

¿No es cert que 'l General Alvarez
de Cástro, desd' ahir géu
postrat al llit per la febre
que 'l consumeix?

LLUIS. Massa cert.

GRAU. (¿Sents?) (*Apart á Pere.*)

COMAN. (*Apart als dos.*) ¿Hèu sentit?

GRAU. Sí; ja es nostre.

PERE. Logreuli 'l sí, y está llest.

COMAN. Donchs, sí es, cert com jo no dupto

ni cap de nosaltres tres
lo qu' havèm dit, lo que 'ns porta
podrás saber al moment.

Lo General Bolivar
veyent que la fam, la sed
y la peste fan extragos,
y, al mateix temps, sabent cert
que no hi há per re esperansa
d' aussili ni de remey,
no vol á sòn sol criteri
fiar lo determini sèu,
y díu que cridarà Junta
ben prompte de Coronels
per ser de lo qu' ella dicti
l' executor mes fidel.

LLUIS. ¿Y á pensar tan just y sábi
vos oposéu potsé 'ls tres?

GRAU. Oposarnoshi nosaltres?...

COMAN. ¡Tu calla!

PERE. Lo que volèm...

COMAN. Calla tu també. Lo pacte
ha sigut vení aquí 'ls tres
y ser jo l' únich que parli.

GRAU. Sí; ab aixó te rahó.

PERE. Molt cert;

mes jo li dèya...

COMAN. Tu déyas

lo que jo dirè breument. (*Ab altanería.*)

Un cop reunida... la Junta
tothóm sab que 'l Còronel
de mès influencia á la Plassa
y, sobre tot, als intents

del General Bolivar,
que 't créu un sábi, y 't créu
ab prou pit per no cegarte
al davant de cap extrém,
ets tu; lo que tu allí diguis
sabém ja nosaltres tres
y, ab nosaltres, tot Girona,
que alló es lo que s' ha de fer.
Ó ab tu avuy se vá á la gloria,
ó ab tu avuy se vá al infern.

LLUIS. ¿Y ab lo qu' has dit vols tu ara?...
COMAN. *(Mirant fit á fit á Lluis.)*

No més qu' un mot clar y breu.
¿Quín vot darás tu á la Junta?
¿Donar Girona al francés,
ó avans enfonsar Girona?

LLUIS. Veurás... lo que 'm demanéu
es tan intrincat...

COMAN. *(Als dos.)* (¿Qué us deya?)

GRAU. (¡Y tall!)

PERE. (¡S' hi pensa!)

LLUIS. Jo crech
qu' es imprudent la resposta
en tan doloròs extrém.
Lo just es tenir la Junta...
dará cada hù 'l parer sèu
y lo que de tots resulti
vindrá lo que imposarém.

COMAN. Bè, sí; 'l que us deya: paraulas.
Ab tu no hi farém may res.
¡Aném, noys!

LLUIS. ¿Ahont?

COMAN. A véurens
ab los altres Coronels
y lograr d' ells lo que compto
que ab tu sol may lograrém.
Tu no dus la sola mira
de batret ab lo francés,
tu al mon tènes altres afectes
que somouhen lo cor tèu
mès que la guerra y la patria...
¡Rafel!

LLUIS.

COMAN. Ho he dit y no mes
que dihent ara que Girona
avans que darla al francés

la voldrás tu un munt de cendras
canviarás lo parer mèu...
y 'l d' aquets, que, com que al últim
no som mes qu' un entre 'ls tres
lo que ja hem pensat nosaltres
no 'ns ho desfá ni l' infern.

LLUIS. ¡Oh! Ell es quí ara aquí 't porta.
Escolta.

COMAN. Parla.

LLUIS. Un moment
vosaltres dos sortíu fora
y parlém tu y jo no mes.

COMAN. Anéu. *(Ells dos duptan.)*

GRAU. Mes...

COMAN. Anéu.

PERE. ¿Ja pensa
que no podém perdre temps?

COMAN. No 'n perdém. Anéu.

PERE. Mes...

LLUIS. ¡Foral

¡Ho mana ara 'l Coronell!

(Se 'n van saludant miltarment.)

Arrestats á l' altra sala.

COMAN. *(Si á mi m' arresta no 'l crech.)*

LLUIS. Y ara tu, heroe ó dimoni,
que ja ni jo sé bè 'l qu' ets.
¿Digas?... ¿Vols sè aquí cadavre
avans que darte al francés?

COMAN. Sí.

LLUIS. Donchs dòm una resposta
clara, terminanta, cruel.
¿No 'm vas dí ahir qu' unas lletres
vingudas del campament
del enemich, van ser dadas
á la mèva dona?

COMAN. Cert.

Vaig dirtho y t' ho repeteixo.

LLUIS. ¿Y 'm pots probar que no ments?

COMAN. Sí.

LLUIS. ¿Cóm?

COMAN. Dihentli jo á n' ella.

LLUIS. Dònchs tès lograt ton intent.
Mes si tu ments, si frenétich
es qu' has calumniat vilment
á n' aquesta desdixada,

no mes pe 'l criteri cruel
de que essent com es francesa
nos ha de vendre al francés,
allavors, jo 't jur, que al acte,
del Mariscal presoners
y havent dat nostras espasas
qu' es l' extrém del horror téu
caminarém entre filas,
no dich de la Russia als gels,
sino á la mateixa gola
del abím qu' haurás tu o i ert.
Aceptat.

COMAN.

LLUIS.

COMAN.

LLUIS.

Y es pacte.

Pacte.

. Dòncb vès y jo 't cridarè.

ESCENA XIV.

LLUIS.

¡Oh! ¡Estava escrit! María idolatrada,
altar de mon amcr y de más creencias,
jo 't tinch de profanar, y, si ets honrada,
com d' un pòm s' vaporan las essencias
al ser la sèva gola destapada,
de ton cor brollarán las innocencias
proclamant per lo món des de Girona
fins ahont has merescut santa corona.
¡Mes ella vel Vejám fins ahont s' arrastra
cautelosa la serp ó l' ángel vola,
avans d' aquí trencar lo qu' es pilastra
que sosté 'l cel de la esperansa sola
que m' alentava al món, ab manya artera
probèm si, tan com vil, es serp rastrea.

ESCENA XV.

MARÍA, LLUIS.

LLUIS.

MARÍA.

LLUIS.

María.

Lluís.

Ja prop l' hora

en que tu tens de marxar
¿vols un instant escoltar
al qui ia 's trova á la vora

de no mirarse en tos ulls,
de no encantarse ab ta véu
y de dur aquí la creu
de tants dols y tants esculls?

MARÍA.

Ta veu escolto no més.

LLUIS.

Donchs, ja ho veus, María 'l fat
al últim ha decretat
que 'l nostre amor, sens procés
de impuresa que l' enteli
avuy ha de ser romput
y 't veurás tu sens l' escut
d' un cor que la ditxa anheli.

MARÍA.

No podré, amor meu. Lo cor
m' ho diu aixís y no s' erra.
Sens tu, los vuyt pams de terra
que á ningú nega la mort.

LLUIS.

¡Oh! Tant amor, sols segú
pot vence 'l que sento aquí.
Tu no pots viure sens mí;
jo... ni morirme sens tú.

MARÍA.

¿Qué vols dir, Lluís?

LLUIS.

(Vé la proba.)

Vull dir María que ja
no puch ab mi mes lluytá
y qu' al fi ma veu t' ho innova.
Aquest comprat missatger
salvará als nostres dos fills
de la mort y dels perills
que á Girona hi pot haver.
Tu, quedante al méu costat
partirás ab mi la sort
de la victoria ó la Mort
que m' hagi 'l Cel destinat.

MARÍA.

¡Oh! ¡De debó! ¿es cert, Lluís?
¡No! M' ho dius pera burlarte
del méu goig y d' ell venjarte
quan ditxosa m' hakis vist.

LLUIS.

No, María; 't dich vritat,

MARÍA.

¡Oh! Si ho es, Déu te benehesca.
Si, Lluís méu, si, aixís finesca
la lluyta que 'ns ha postrat.
Y si mors... ¡Oh! Si vegés
jo ta mort en la batalla
fora una sola mortalla
la que als dos nos abrigués.

Y aquesta mortalla, si
escoltéssen ma veu sola
una bandera espanyola
que 'ns cenyís á tu y á mi
fent de dos cossos un cos
com fa qui al qu' ayma idolatria
perque, fins morta, ma patria
siga la del méu espós.

LLUIS. ¡Oh! ¡Vida méval Si, ménten
los que diuhen que tu ments;
may tan braus los sentiments
expressan los que no 'ls sénten.

MARÍA. ¿Que vols dir, Lluís?

LLUIS. Vull dir... No.

No vull dirtho, quan ségú
ja estich, ab lo qu' has dit tu,
del foch viu de ta passió.

MARÍA. ¡Oh! no, Lluís, no; si es vritat
que m' estimas, com tu dius,
may entre tu y jo motius
hi ha d' haver, que d' ansietat
ó recels despertin queixas.

LLUIS. Digas lo que vulgas, digas.
No, res... calúmnias... intrigas
que 's desfán per si mateixas
quan de la comprobació
s' arriba, per sort, al acte.
Diuhen que si estás en pacte
ab l' ecsércit invasó.

MARÍA. (¡Reyna del Cell)

LLUIS. Qu' has rebut
cartas, diuhen, del francés...

MARÍA. ¡Menten! ¡No! No he rebut res...

LLUIS. No... si jo no ho he cregut.

MARÍA. (¡Oh! ¡La primera vegada
qu' he mentit al mon!)

LLUIS. ¿Que tens?

Cálmate. Si 'l dolor que sents
al trovarte així insultada
justament es lo que 'm proba
lo infamement qu' han mentit
los villans qu' aixó m' han dit.

MARÍA. ¡Oh! No., Lluís, nó! ¡Aquest recel
clavat desd' ara en ton cor!...

LLUIS. No t' ha de costar ni un plor

qu' ennuvoli lo téu Cel.
MARÍA. (¡Oh! ¡Ampáram tu, Verge pural)
LLUIS. ¡Oh! ¡Perdó, perdó, María!

Si ja ho sé, si no volía
pas darte aquesta amargura
á que tu m' has obligat.
Perdónam, donchs, lo qu' he dit
y véume tan penedit
de tot lo qu' aquí ha passat
que, com á comprobació
de que 't veig sols calumniada,
jo 't juro que 't crech honrada
contra tota obcecació.

MARÍA. ¡Oh! Mercés, Lluís, mil mercés
per ta generositat,

y, á lo qu' ara tu has jurat,
prometent no mentí en res,
responch, jurancho pe 'l nom
de ma mare, que al Cel siga,
que jamay ni afany ni intriga,
per mes que ho juri tothom,
la María ha maquinat
contra ta honra ó ton amor
y que si, dantme dolor
puch en ré haverte mancat.
justament ha estat per mes
ferte honor y amor probarte.
Aixó es lo que puch jurarte
de ma sorpresa en l' excés,
perque estigas ben segú
de que sempre enamorada
en lo teu coll abrassada
vull morir quan moris tu.

LLUIS. ¡Oh! ¡Amor de la méva vidal
¡Ah! Com bat lo cor al pit.
¡May! ¡May pot lo que he sentit
enclóure una vil mentidal

ESCENA XVI.

LLUIS, COMANDANT, GRAU, PÈRE.

COMAN. ¡Ah! ¡ah! ¡ah!

LLUIS ¿Rius?

COMAN. Com no riure

- si 't veig tan sumís en tot
á n' als peus d' aquesta dona.
- LLUIS. A fé, donchs, que no hi há al mon
qui pogués tenir may duptes
si aquestos fóssen resolts
com ella 'ls resol al acte
duhent á la persuació,
no ab paraulas, que no dicta
móltas vegadas lo cor,
sino ab fets, fets, que no menten
perque 'ls fets son fatals tots.
- COMAN. ¿Y aixó que has dit, es que ho hagi
ja executat?
- LLUIS. No; mes vol
al acte ja executarno
ab tal fé y tal decissió
que ja vesteix en sa cambra
á las fillas del méu cor.
- COMAN. ¡Ah! Y tu no véus, pobre cego,
que lo qu' ella fá ab aixó
es guanyar temps per tancarte
ab las sévas traicions?
- LLUIS. ¡Rafell... *(Volent llensárseli al damunt.)*
- COMAN. ¿Qué? Has de comprimirte
per no llensarte rabiós
damunt de mi y ferine trossos,
fésho, home; mátam, si vols,
així á tóta la superbia
que jo sé que ja umpla 'l cor
d' aqueixa dona francesa,
podrá afegirhi 'l gran goig
d' haver tu aquí mort per ella
á n' al téu amich millor.
- LLUIS. ¡Oh! Allavors digas, si probas
qu' ara, ab intent alevós,
acaba de fingir ella
tot lo qu' aquí he sentit jo,
que tot es fals á la terra
que no es llum la llum del sol.
- COMAN. Veurás; basta ja de lluytas.
Aquí lo que ho resol tot
resideix en un punt qu' ara
podém concretar tu y jo,
ja que veig que de tos duptes
surt tan ofés mon honor.

¿Qué t' ha contestat ta esposa
quan li has demanat resolt
las cartas que jo vaig dirte
qu' ha rebut del sitiador?

LLUIS.

Res; perque jo demanarli
no he volgut.

COMAN.

¡Ah! Y aixó es tot
l' argument ab que t' oposas
tu á la méva afirmació?

LLUIS.

He llegit en sa mirada
la puresa del séu cor.

COMAN.

¿Allavoras, donchs, jó mento?

LLUIS.

No; tu ets víctima tan sols
de la vil calúmnia infame,
que 's complau en llensar llot.

COMAN.

Basta, donchs, ja de batalla.

¡Grau! ¡Pere! *(Cridant cap al fondo.)*

LLUIS.

¿Per qué? ¿Que vols?

ESCENA XVII.

Los mateixos, GRAU, PERE.

COMAN.

Persuadirte bèn bè al acte,
tréure dels teus ulls la vena
qu' ara 't cega dantme pena
y fèrte saber lo exacte.

LLUIS.

(¡Oh! ¿Perqué s' esglaya 'l cor?)

COMAN.

Passeu, Pere; veníu, Grau

(Ells avansan.)

vosaltres y jo, d' un frau
sabém lo cert sense error,
y, ara, com ja hem convingut,
ha arribat pel nostre zel
l' hora de dí al Coronel
per són bè lo ocorregut.
¿Voléu dir de lo qu' ahir
varem véure?

GRAU.

COMAN.

Exactament.

GRAU.

Véyas, tu, si ho téns present.

PERE.

¡Ah! ¿Jo so 'l que ho tinch de dir?

COMAN.

Vos y en Grau, ja qu' entre 'ls dos
ho váu véure.

PERE.

Donchs, avant.

Veus aquí que jo, contant

segú que 'l qu' es generòs
á la forsa ha de tenir
cor y honra, sempre 'm reya
de lo qu' en Grau á mí 'm deya
y 'l senyò 'm tornava á dir
de la esposa de vosté;
empró, tan hi van tornar,
que ja al últim vaig pensar,
perque no hi perdía re,
que, per quedar convensut,
lo millor era que jo,
aprofitant la ocasiò
anès observant astut.

GRAU. Donchs, jo, sens haver-m per re
ab ell avans concertat,
feya igual, perque probat
quedès bèn de bona fé
que la senyora pactava
ab los francesos de fora
y que creyent-la traidora
ningú aquí la calumniava.

LLUIS.

GRAU.

Dich la vritat
y, ab la vritat, res m' espanta.

COMAN.

Ben dit, Grau.

GRAU.

(*A Pere.*) Y tu, ara, canta.

COMAN.

Y ves de acabarho aviat.

PERE.

Tan aviat com vos volguéu.
Vaig saber per sort ahí
que la senyora era aquí,
y jo, sempre ab l' intent mèu
de mirar si la podria
sorprenre en cas sospitòs,
vaig venir tan silenciòs
que ni 'l trepitj se 'm sentía,
ni 's sentía 'l respira;
y aixís qu' arribo á la porta
me la veig blanca, com morta
y ab una carta á la má.

(*Sorpresa en Lluis.*)

Com que jo m' estava quiet,
ella re havia sentit,
y estava llegint lo escrit

com si ho llegís en secret,
quan, de cop, ella s'adona
de que aprop á mi 'm tenia
y, amagant lo que llegia,
per poch del sust cau rodona.

LLUIS. ¡Oh! ¡Infame!

COMAN. Espera, t' he dit.

PERE. Jo, com si no hagués vist res,
vaig saber fè 'l desentés,
y ella, ab l' alé comprimit,
per l' alegría de créure
que no havia jo notat
res del qu' havia passat,
tot de seguit... ¡jo ho vaig véure,
tot seguit va rebregar
dins de la má aquell paper,
que res de bò no pot ser
quan tan fort la va espantar.

LLUIS. ¡Oh! ¡Sí aixó es cert!...

GRAU. Tè de serho.

Quan ell díu que ho veyá aquí
jo ho mirava desd' allí
pera mes evident ferho
quan vinguès una ocasió
com aquesta en que 'ns trovém.

COMAN. És dir, donchs, que t' ho probém
tres á l' hora, perque jo
tambè ab en Grau, al darrera
d' aquella porta d' allí,
veya com passava aquí
lo qu' ara tan t' esparvera.

LLUIS. ¡Oh! ¿Y quan això hagué passat
que mès vau véure?

PERE. Res mes.

Perque jo, mòlt poch després
de lo que ja us he contat,
vaig doná á n' ella 'l recado
que d' escusa 'm va servir,
y d' aquí me 'n vaig sortir
quan, de cop, al sè al estrado,
sento soroll d' una clau
qu' obra un pany y que després,
lo torna á tancá.

LLUIS. ¿Y que més?

PERE. Llavors, tementme algún frau,

- torno enrera, miro aquí,
y just lo mèu temor era;
va ser que á la paperera,
aquella que 's veu allí,
havia tancat la carta
que á n' aquí va rebregar.
- COMAN. Y tan qu' aixís va passar
com amich jo puch jurarte,
que per entre en Grau y jo,
no veyentnos, agitada,
va passá ab la clau guardada
y pantejant d' emoció.
- LLUIS. ¿A quin prestatje?
- COMAN. (*Senyalant al primer.*) A n' aquet.
- LLUIS. (*Després de probar de obrirlo.*)
¡Oh! ¡Un ferro, un punyall
- PERE. No 'l duch.
- COMAN. Com qu' ells sols portan trabuch.
- GRAU. ¿Voléu lo mèu gabinet?
- LLUIS. Donéumel. Qualsevol cosa
que l' arca puga espanyá
(*Va á ferho quan Rafel lo detura.*)
- COMAN. ¡Calla!
- LLUIS. ¿Qu' es?
- PERE. Vè gent d' allá.
- LLUIS. Malahits sían si 'ns fan nosa.
- COMAN. Nos ne fartan; espera
y dèixals venir primer
per mirar lo qu' hem de fer.
- LLUIS. ¿Y qui es? (*Se amagan darrera una cortina.*)
- COMAN. ¡Pst!
- GRAU. La cantinera.

ESCENA XVIII.

Los mateixos, CATERINA.

(*Ells amagats, ella, mirant per tota la escena si está ben sola.*)

- CAT. ¡Ah! ¡No hi ha ningú! Ja es sort.
Sí, sí; ab lo qu' ella m' ha dit
ho tinch de fer tot seguit
per evitá un disgust fort.
Me la veig que está inclinada
á da aquets papers á n' ell

y aixó duria un tropell
y fòra una exegallada.
Per 'xó jo li he pres la clau
quan no se 'n ha adonat ella
y jo poso al gat la esquella,
ni qu' ara cometi un frau.

(Obra 'l calaix sens fer gens de soroll.)

LLUIS. (¿Veus tu 'l que fa?) (Amagats.)

COMAN. (No ho veig bè.)

LLUIS. (¿Subtémpla?)

COMAN. (No encara. Espera.)

GRAU. (S' está aprop la paperera.)

PERE. (Busca una cosa.)

LLUIS. (Ja ho tèn.)

(Caterina ha trobat las cartas y las tè à la mà, qu' ells no li
poden véure, mentres en la qu' ells veuhen, alsa una creu
d' or que penja d' una cinta.)

CAT. ¡Ah! Las cartas, y ademés
la creu d' or qu' ella buscava,
y, ab l' esglay, no 's recordava
de que 'n aquí la tingués.
¡Ara, tanquém! (Ho fá sens soroll.)

Ara, anèm

las cartas á soterrar. (Sent venir gent.)

¿Com? Sento gent enrahonar

¡Ah! Si; són ells. Esperém.

(S' amaga las cartas de modo que no ho vegin los amagats.)

ESCENA XIX.

Los mateixos, MARIA, ALBERT, y ASSUMPTA. Noyeta de
pochs anys que ALBERT ve portant de la mà.

MARÍA. ¡Bol! ¿Caterina, tu aquí?

CAT. Sí, perque m' ha dit lo cor
que aquella creuheta d' or,
me va semblá un día á mi
que vosté la va desar
á n' aquesta paperera,
y prenentli la clau qu' era,
allá hont se la sol guardar
tan desada, aquí he vingut,
y tal dit tal fet. ¿La veu?
Mírla; aquí tè la creu
que vosté tan ha volgut.

- MARÍA. ¡Oh! ¡Catarinal! ¡Mercés,
mercés mill! ¡Filleta mèval!
*(Prenentla de Catarina, junt ab la clau que també li donà,
y després mostrantla joyosa á la noyeta.)*
¿Veus? ¡Tè; la creuheta tèval!
¡Oh! ¡Ja no m' espanta res!
(L' hi posa al coll.)
Portantla aixís sobre 'l pit
la Verge t' amparará,
com sempre á mi 'm va ampará
quan vaig fugir del despit
dels francesos, que á mon pare
van fè al patibul pujar.
- CAT. ¡Bò! ¿Comensém ja 'l plorar?
MARÍA. ¿Donchs quan pertoca sinó ara?
¡Se m' emportan una filla
que potser més no veurè!
Jo aquí ab l' altra 'm quedarè
que fins que mori perilla,
si per qualsevol etzart
no pogués tornar l' Albert...
- ALBERT. No tèmis, vindrè de cert
perque sè per l'ona part
que ni 's rendirà Girona,
ni 'l francés l' atacará.
- MARÍA. ¡Ah! Dèu te vulga premiá.
lo consol que 'l sentirt donà.
(Besa y arregla á sa filla.)
- LLUIS. ¡Oh! ¿Sents? ¡Se parlan de tu!
COMAN. *(Dins l' arcoba.)*
Prou ho ne sentit ja avans d' ara.
- LLUIS. ¡Ah! ¡Sortím, Rafell!
COMAN. ¡No encara.
Vúlgau saber mes segúl)
- MARÍA. ¡Oh, filla; filleta mèval!
¡L' últim!... ¡l' última besadal!
¡Per 'xó es la que t' ha donada
mes forta la mare tèval!
¡Filla mèva del mèu cor!
(Tornantla á besá ab transport.)
- ALBERT. Ja es l' apressarnos precís.
Vinga 'l Coronel Don Lluís
mentres s' aixuga 'l tèu plor
y disposéus, Caterina,

per venirme á companyar
fins fora.

CAT. 'L vaig á buscar.
MARÍA. ¡Oh! No, Caterina, vina.
No, ell no s' ha de despedir
per res de la seva filla,
la estima massa y perilla
que no ho poguès resistir.

ALBERT. Allavors, doncas; marxém.
MARÍA. Anéu; jo no us vull mirar
en lo moment de marxar.

(*Tapantse 'ls ulls.*)

ALBERT. (Aném, Caterina!)

CAT. (Aném.)

(*Albert, conmogut, agafa la nena y se la posa á bras y 's
disposa per anarsen seguit de Caterina, quan surten tots
los de dins de l' arcoba, sorprenentlos á tots.*)

LLUIS. ¡No encara!

TOTS. ¡Oh!

MARÍA. ¡Verge del Carme!

ALBERT. (¿Qu' es aixó?)

MARÍA. ¡Tu aquí amagat!

LLUIS. Sí; jo que us hé escoltat
per sentíus y per venjarme.

ALBERT. Miréu que 'l temps que perdém
es preciós.

LLUIS. Tambè es preciosa
l' honra que 'm roba ma esposa.

MARÍA. ¡Oh!

LLUIS. Y marxar no us deixarém
fins qu' ella m' hagi entregat
unas cartas que tè aquí.

MARÍA. ¡Oh! ¿Que díus, Lluís? ¿Tu sabs?

LLUIS. Sí.

MARÍA. ¡Valéume, Dèu de pietat!

LLUIS. ¡Oh! ¿T' espantan?

MARÍA. Ellas no.

Tu ab lo téu geni m' espantas.

ALBERT. Miréu que ab demoras tantas
espatllém la salvació.

LLUIS. ¡Que s' espalli! Ja no 'm fa
res d' una ni de mil vidas!

(*Ara Marta que ja ha obert la calaixera remena tot lo del
calaix buscant desesperada las cartas.*)

- MARÍA. ¡Oh! ¡Aquestas cartas malehidas!...
¡Sil! ¡me las han presas!
(Quedant abatuda de cap damunt de la paperera.)
- LLUIS. ¡Ah!
(Prementla de la ma y baixantla ab ira al prosceni.)
Te las han presas, porque
las deus haver féts cendra,
perque es clar que t' han de pendre
escrits qu' han de dar-me fé
de que tu ets la deshonrada,
y, vos, lo deshonrador!
- ALBERT. ¡Mentíul!
- MARÍA. ¡Oh! ¡Amparéu, Senyor,
á n' aquesta desdixada!
- ALBERT. Si ans que ma honra defensar
no importés lo salvament
d' aquest ángel innocent
que jo me 'n vaig á emportar,
ja las paraulas qu' heu dit
vos hauríau tragat ara.
- LLUIS. ¡Féuho, donchs!
- ALBERT. No pas encara.
Ara, á salvar tot seguit
á aquest ángel, de la fam;
després aquí com un llamp,
contra 'l téu rencor malehit.
- LLUIS. No; perque 'm darás la vida.
- ALBERT. Si ella no m' estés salvant.
*(Y tornant á alzar la noya enlayre se la posa que li cubreix
pit y cap, mentres se 'n vá á recular dihent:)*
¡Mira... veus? Me 'n vaig anant...
Tira, si pots, parricida.
- COMAN. ¡Oh! ¡Morí!
*(Donant ordre á Grau y á Pere de que disparin sos tru-
buchs. Aquets los apuntan. Lluís los detura.)*
- LLUIS. ¡No, que també
pot ma filla ab ell morir!
- MARÍA. ¡Oh! ¡Déu méul! ¡Pietat de mil
(Cau desmayada.)
- LLUIS. ¡Oh! ¡Abaix he dit!
(Tornant á dominar á Grau.)
- ALBERT. *(Al desapareixe.)* Tornaré.
- COMAN. A n' ell.
- LLUIS. ¡May!

COMAN.

¡Oh! ¿no t' humilla
ni així ultrajant ton honor?

LLUIS.

Primer que l' honor, l' amor;
primer que l' honra, ma filla.

FÍ DEL ACTE SEGÓN

ACTE TERCER

Sala y arcoba de la época, amoblada ab riquesa; l' arcoba al fondo ab folgadas cortinas. Cornucópias, armari, calaixera, sofá y cadias. Del mitj del enteixinat del sostre penja una aranya de cristall.

ESCENA PRIMERA

GRAU, PERE y aviat FRA BENET.

(Los fusells dels dos primers se veuhen arrimats á la paret. A través de las cortinas de l' alcoba, totas caygudas, se veu anar y venir un llum.)

GRAU.   ¿Quin' hora es?

PERE. *(Mirant per la finestra.)* Los estels signan que no són lluny las tres horas.

GRAU.   ¿De la nit?

PERE.   ¡Serán de l' alba si tu comprens, voto á nonsas!

GRAU.   Tens rahó, si; mes no ho estranyis; ab totas aquestas cosas estich que se me 'n va 'l cap que fins me 'l sento que 'm roda. Si; es de nit; quan trenqui el día, ¿que será avuy de Girona?

PERE.   ¿Qué vols que siga? La presa de tota aquesta gentota, que si no 'ns ha pogut véncē bras á bras; ha tingut forsa per férnos rendir de fam y set y peste. La gloria de que sols així ha vensut no 'ns la pendrán, voto á nonsas!

GRAU.   Pero 'ns pendrán la ciutat,

y, al pensar jo que Girona
demá será d' ells, tindria
si no pensés en ma esposa
y mos fills, cor per llensarme
del mural contra las rocas
y allí rebátrehi la testa.

PERE. ¡Just! ¡Y engrunarthi la closca!
¡No Grauhet, no! Per fortuna
ja sabs que tenim prou pólvora
á dins d' aquells soterranis
que son dels portals á sota;
quan ja sigan los francesos
al damunt de las llambordas
que són pas y plassa empedran,
morts per morts, á fer la nostra.
Ab companys que ja órdre esperan
y ab las metxas de fóch rojas,
baixarém als soterranis,
calarém foch á la pólvora
y abrusant mils de francesos
haurém venjat á Girona,
y ab ells morts, y fets á trossos
haurém salvat la nostra honra.

ESCENA II.

Los mateixos, FRA BENET.

BENET. ¡Ave María, puríssimal
GRAU. ¡Holal ¿Ets tu, frare candongas?
BENET. ¿Qui hi há assí?
PERE. ¡Entri, entri, plagal
BENET. Molt bona nit y bon' hora.
¡Ah! ¿Sóu en Grau y Peret?
GRAU. ¡Si decás en Perás, home!
¿Que no ho veus que té onze pams
d' alsaria?
BENET. ¡Ah! ¡'L plagotal
¡Ell sempre de bon humor!
GRAU. ¡Si com hi ha néul
BENET. ¿La senyora?
¿No sabéu ahont la puch véure?
PERE. No crech pas jo que la pobre
estiga per escoltarvos
ni ara ni mes tart

- BENET. ¡Es morta!
- GRAU. Morta no; pero bén prop
si no 'n té misericordia
Sant Narcís gloriós.
- BENET. ¡Donchs y aral
- GRAU. Donchs ¿que no sabéu ia nova?
- BENET. ¡Ay, fills méus! No sé res més
sinó qu' está tot Girona
fet un infern, de pensar
que 'l General se proposa
entregá al francés la Plassa.
- GRAU. Bé, aixó será si la nota
de condicions per rendirnos
nos resulta pròu honrosa.
Pero ara 'l que se 't pregunta
es si tu ja has tingut nova
del gran trastorn que và haverhi
ahí á n' al punt que la noya
se'n duya 'l perpinyanés
per salvarlo á tota costa.
- BENET. ¡Ah! Sí; ¿alló d' aquell escándol?
Sí; si ja ho sab tot Girona.
Pero ¿y després d' aquell pas
va torná aquí la concordia?
- PERE. Després, aquí 'l Coronel,
exaltat com una pólvora,
anava á matar á n' ella,
pero al vèurela com morta
desmayada ja aqui terra,
và contenir l' ira boja
que l' abrusava, và anarsen
y fins á després d' un hora
d' haverse estat á la junta
no ha tornat per darnos órdres.
- BENET. Y mentres aixó passaba,
ella, la pobra senyora,
¿qué feya?
- PERE. A n' al llit jaguda,
ahont lo sèu dolor la postra,
ha passat tota la nit
cridant y plora que plora,
dihent sempre: «Sòch innocentia,
Lluís mèu del mèu cor, perdonam,
¡Lládres! ¡Torneume las cartas!
¡Las cartas!»

- BENET.   ¡Pobre senyoral
- GRAU.   Ab aquest ho dèyam suara.
Lo qu' aquesta pobra dona
expressa ab lo sèu dolor
per mí 'm' dóna tant la proba
de que es de tot inocenta,
que volém mirar si 's trovan
aquestas ditxosas cartas
en que tant ella s' apoya.
- PERE.   Y això que nosaltres eram
los que no la vèyam bona.
- BENET.   Bè; es clar: com qu' ella es francesa...
- GRAU.   Pero ara no hi ha espanyola
ni francesa: es ben honrada
y n' hem de trovar la proba.
- PERE.   ¡Oh! ¡Y que la trovarém!
- GRAU.   No cridis; ara la pobra
potser dèu reposà un xich
y 'l descans sempre aconsola.
- BENET.   Tant qu' á n' á mí fins m' extranya
que dormint ella á l' alcoba
vos estèu aquí vosaltres,
quan ab las conversas vostras
lo que feu es despertarla
si algun ratet dorm la pobra.
- PERE.   Fill, á naltres lo senyor
Coronel nos va dar ordre,
quan á descansar và anarsen,
de que d' aquí no hem de mourens,
vigilant perque no surti
per res la seva senyora.
- GRAU.   O per si torna 'l francès
á portá alguna congoixa.
- BENET.   ¿Y 'l senyor descansa ara?
- PERE.   Sí; ha anat á un alcoba
y veig que la Caterina
hi ha anat dos ó tres voltas
á cridarlo perque vingui
á demaná á la senyora
que vulga pendra aliment,
que no 'n vol may quan li donan,
y veig qu' ell per ara y tant
aquí per res no s' acosta.
- BENET.   Bè; per 'xo, si ella dorm ara,
val mes qu' ell vingui un atr' hora.

GRAU. Ell dirà. Nosaltres dos
á n' aquí complirém l' ordre.
Mentres dormi vetllarém
com ja sabém que 'ns pertoca.

ESCENA III.

Los mateixos, CATERINA.

(*Venint de l' lacoba.*)

CAT. ¿Y, quan la trista 's desperti,
si vol surtí aquí una estona,
no 'ns faréu mercé vosaltres
d'anà á cumplir la vostra ordre
á la sala del costat
perque ella 's pugui estar sola?

GRAU.

PERE.

Sí, dona, sí.
Si ho vol ella
á l'altra sala y fins fora
de la casa y tot.

GRAU.

Com que
ja sabém cert que la pobre
no ha pas de fugir.

CAT.

¡Pobretal
¡Qu' ha de fugí á n' aquest' horal
Sí acás quan ja la sèva ánima
voli al Cel, com en colomas
blancas, díu que convertidas
las ánimas santas volan.

PERE.

Miréu; ja hi aném desd' ara
perque vejéu com la nostra
voluntat es sols compláureus.

CAT.

Tantas mercés, donchs.

GRAU.

¡A l' ordrel

(*Agafan fussels y mantas y 's disposan per anarsen.*)

PERE.

¿Veníu, vos, Fra Guanya-micas?

BENET.

No; jo, ab la llicencia vostra
aquí ab la Caterineta
parlarè encara una estona.

PERE.

Vaja, donchs; fins á mes véure.

GRAU.

Sí; ja 'ns trobará aquí fora.

(*Se 'n van.*)

ESCENA IV.

CATERINA, FRA BENET.

- CAT. ¡Ah!
- BENET. ¿Y donchs, y donchs, Caterina,
qu' es aixó?
- CAT. ¡Ah! ¡Fra Benet!
Un conflicte com aquet
du la mort y du la ruina
y du tot lo d' aquet món.
- BENET. Ja ho veig; pero no teméu.
Jo ho sé tot, y ja veuréu
com no hi haurá tal afront.
- CAT. ¡Ay Fra Benet, si ho volgués
Sant Narcís gloriós!
- BENET. Ho vol
perque jo, ahir, trovant sol
al jove perpinyanés,
quan la noya s' emportava,
lo vaig escometre, y ell
que 'm vá explicá 'l gran tropell
qu' aquí de passá acabava,
sols de pressa 'm vá afegir:
—Anéu y dihéu per favor
que tornaré y que l' honor
faré de tots resplandir.—
- CAT. ¿Y que té de fer, criatura?
- BENET. ¿Que si ho farà? Ja ho veureu:
vos encara no sabèu
qu' es home que re 'l detura.
Deixemho corre y vejam
si parlém d' una altra cosa.
- CAT. Vos diréu. Ningú 'ns fá nosa
fóra la set y la fam.
- BENET. ¡Donchs ja qu' estém sols! ¿Sabèu
lo que passa, Caterina?
- CAT. No pas tot. ¿Qui ho endevina
lo que vos flayrant trovéu?
- BENET. Vaja donchs, vos ho diré
perque sé que sou callada.
- CAT. Com una capsa tancada.
- BENET. Donchs sé que el rendiment vé.
- CAT. També ho sé jo.

BENET. Avans d'ahir,
perque ho vam dir, sa com llá
tots éram del taranná
d' avans que rendirns morí;
Pero... avuy, avuy las cosas
se 'ns han posat, Caterina,
que 'l més tonto ja endevina
que 'ns veyém perduts com Rosas.

CAT. Y no obstant y aixó la junta
ha parlat de resistí.

BENET. Avuy aquest dematí;
peró com que per graus munta
lo desmay y 'l malestar,
com succeheix en aquets cassos,
ja 's diu si s' están dant passos
parlant de capitular.

CAT. També ho sé.

BENET. ¡Ah! ¿També ho sabéu?

CET. Y us diré per quina rahó.
Veig la desesperació
y 'l dól qu' hi há per tot arréu,
y jo, qu' era la primera
en voler fort resistir,
y avans que entregans morir,
se n' ha passat la fal-lera
perque he vist que 'l no entregarnos
fóra la ruina y la mort
dels que mes vol lo méu cor,
dels que mes hem d' estimarnos.

BENET. ¡Ah! Això, es lo que jo dich.

CAT. Doncas jo, veyent clá això
he vist avuy ocasió
per acabá ab tant fatich.
Tot' aquesta nit passada
aquí 'l senyor coronel,
creyent, sense cap rezel,
que jo ni 'l veya enfeynada
vetllant la seva senyora,
ha escrit mólt y mólt seguit,
y ha llegit després lo escrit,
creyent que sentit no fóra.

BENET. ¿Y qu' es lo qu' ha llegit ell?

CAT. Las condiciones per donar
Girona al francés, y anar
á donar fi á tant flagell.

Ha llegit lo plech, llegit,
al pupitre l' ha guardat,
y ha dit mentres se n' anat
ab lo cor tot oprimit:

— Així honra á tothom se dona;
així, sinó som prou braus,
serán aquets punts las claus
per entrá avuy á Girona
l' exercit del invasor:
mes com que, per ell entrar,
lo dech da á n' en Bolivar,
no 'l daré y no hi ha cap por.

BENET.
CAT.

¿Y aixó, que volía dir?
Que mentres aquí 'l plech guardava
ell ja ben tranquil estava
de no haberse de rendir,
y com ja sabéu vos qu' ell
sempre opina, no rendirse,
es clar que te de gaudirse
de retardá aquest tropell.

BENET.
CAT.

Si; vaja; ja ho entench clar.
Jo que desd' allí he sentit
tot lo que ja vos he dit,
justament quan pér etzar
he vist que la pobre filla
d' ell mateix me demanava
aygua, y l' aygua s' acabava
quan ja pobreta perilla
que avuy se morí de set,
no sé lo que m' ha passat;
m' he vist sola, m' he cegat
y per salvá al angelet
filla d' ell, y á sa muller,
me n' hi anat á portar
al general Bolívar
aquell dianxa de paper.

BENET.
CAT.

¡Oh! ¿Aixó havéu fet?

¡Aixó!

BENET.
CAT.

¡Si 'l coronel no sabia!
¡Deu me 'n quart! ¡Me mataría!
Pero, ¿com no féu, si jo,
he vist que si 's retardava
lo rendirnos al francés,
aquí no quedava res
de lo que jo mes ansiaba,

salvá en lo mon.

BENET. Es vritat.

CAT. Ja ho sé que la cantinera
té fama de trapassera
y de que dú capgirat
tot lo que toca. Mes... fill
quan una véu un perill
be deu volerlo allunyar.
Per só també es que hi desfet
lo plan que apunt ja tenían
lo noy y 'ls tres que volían,
portantho tot en secret,
volá ab pólvora 'l portal
quan lo passin los francesos.

BENET. ¡Ah! ¿Y los deixéu compromesos?

CAT. ¡Que compromesos, taball
Al contrari: arreballada,
sense saber qui 'ls ho ha fet,
la pólvora que en secret
tenían ells apilada
á dintre d' aquella mina
que ab tant temps han treballat
se trovarán tot plegat,
quan vagin á fer la ruina,
mortandat y destrucció
que duyan ja projectada,
ab que 'ls ha sigut robada
la pólvora del recó.

BENET. Vaja, cantinera, sóu
endiablada

CAU. ¡Ah! Si; fill, si.

Ja ho sabéu, jo soch així.
Tot ho faig aná en renou.
Pero ¡ey! per mor de Déu
Fra Benet. Jo aixó us ho dich
perque us tinch per un amich
y vos crech del parer méu.

BENET. ¡Dona, que som nens!

CAT. No... mes...

gardeu en secret lo dit.

BENET. Dona, no us dongui neguit
que jo á ningú 'n diré res.
No mes ho sé y servirá,
callant, per lo que 'm convinga.
Y adeu siau; que m' entretinga

no vol lo pare guardiá,
y, per si vé res de nou,
val mes que sigui al convent.

CAT.

Anèu donchs y enteniment.

BENET.

Ja sabéu vos que 'n tinch prou. *(Se 'n va.)*

ESCENA V.

CATERINA.

Te rahó Fra Benet; val més
no dir res ara y cedir
per despres torná á venir
y fer mes guerra despres.
Si; no n' estich penedida.
¡Com deu está 'l coronel
sobres de tení 'l recel
de que aquí hi perdrém la vida!
Que jo he vist que aquesta nit,
ha fet dú pe 'l comandant
y per un que l' ha servit,
á sa filla murs en fóra
de Girona, atravessant
l' exérsit que 'ns va argollant
cada punt mes á la vora.
Me dirá ell qu' es per salvarla
de la mort que ha fet aixó.
Donchs també puch dirli jo
que per de segú allunyarla
de sobre 'l càp del méu fill,
y per salvá á la senyora,
he fet jo l' acció traidora
que 'm pot dú á mi tant perill.
Pare es ell y mare jo era
quan me feu fer tal l' amor;
seny per seny y cor per cor.
també 'n te una cantinera.

ESCENA VI.

CATERINA, GRAU, PERE.

GRAU.

¿Podém parlar, Caterina?

CAT.

¿Ab mi? ¿Y de qué, bona gent?

PERE.

D' un cas que 'ns dona torment

- GRAU. y que quasi be 'ns amohina.
Aixó si qu' es cert. Nos té
ab l' ánima somoguda.
- PERE. Y no serà hora perduda,
perque venim...
- GRAU. Per fé un l'é.
- CAT. Si es per fé un bé de debó
ja 'm teniu al costat vostre.
- GRAU. Ja veureu: l' obgecte nostre...
- PERE. Es á dir: lo d' ell y jo...
- GRAU. De nosaltres dos perque
aném sempre junts los dos
com vá sant Roch ab lo gos.
O com sant Joan ab lo bé.
- PERE. Bé, si... aixó ho havém vist ja,
mes ara al grá y poca palla.
- PERE. Donchs lo grá es...
- GRAU. ¡Ep! Tu calla.
- PERE. ¿No hem quedat en jo parlá?
- CAT. Tens rahó; digas.
- GRAU. Y cuytéu
perque estich molt enfeynada.
Ré, es désfé una etzagallada
que crech que 'ns hi ajudaréu.
¡Etzegallada!
- GRAU. Si; aquet
y jo, qu' aixó es dirho aquí,
nos creyém tení 'l nas fi
y no tenir res de met,
y com que vam neixe á
Sant Feliu de Guixols, y
ja sabéu vos que 'ls d' allí
no 'ns deixém may albardá;
tota aquesta nit passada
que hem estat aquí vetllant,
la Madama ha estat parlant
y clamant tant qu' es honrada,
que havém dit aquest y jo...
- PERE. Oy, qu' es cert que ho havém dit.
- GRAU. Rè; un etzart que 'ns ha acudit
sentintli la esclamació
tantas voltas repetidas
de que, si pogués trovar
las cartas que li van dar
li salvarían la vida...

y havém dit:—¿Y si 's mirés,
aquestas cartas si 's trovan?

PERE.
GRAU.

Aixó; potsé ellas innovan.
Algún fet que tal volta es
una proba á favor d' ella.

CAT.
GRAU.

¿Com? ¡No entench que voléu dir!
Si, dona; que pot succehir
que potser per bona estrella
lo que aquestas cartas dihuen,
lluny de sé una acusació,
sigan una salvació
ab lo que sos mots escrihuen.

CAT.

¡Oh! ¡Si aixó sigués vritat! (*Molt espantada.*)
¡Reyna dels angels!...

PERE.
GRAU.

¿Com?
¿Qué?

CAT.
PERE.
CAT.

¡No! ¡No! ¡Res! No vull di ré.
¡Sembla que us heu trastornat!
No... si... es clar, es que veig ara
com los vostres mots innovan,
que si las cartas se trovan
podrían salvarla encara.

GRAU.

Com que sentím que ella ho diu
plorant y tantas vegadas
si son las cartas trovadas
quasi be tením motiu
per creure qu' es tot salvat
perque també 'l coronel
té posat tot son recel
en que 'ls escrits s' han robat.

CAT.
PERE.

¡Oh! (*Cau de còlsers sobre la taula.*)
¿Com?

GRAU.
CAT.

¿Ploreu, Caterina?
Si; deixeu-me estar; anéu.

PERE.
CAT.

¡Eyl Si hem fet mal, dispenseu.
¡Oh! ¡Aixó mata! ¡Desatinal

GRAU.

Nosaltres havém pensat
aixís qu' aixó 'ns acudit,
potser si qu' es un ardit
per tornar la pau aviat.

PERE.

Y com que ho es, Caterina,
volém lo seu nom honrat;
no hi ha mes, s' ens ha ficat
á dins de la barretina.

GRAU.

Res, qu' així 'ns ho ha dit lo cor

y aixís hem vingut á dirvosho;
si havém fet mal d' advertirvosho
com sembla, ab lo vostre plor;
opiño jo, y dispenseu,
qu' en lloch d' ara així plorar
val més las cartas buscar.

CAT. Si, ja ho miraré ja; aneu.
GRAU. Aixó ho hem tet, Caterina,
perque la consciencia 'ns dona
aquest concell; ja Girona
veyém á prop de sa ruina.
Ja no sabém cert si avuy
tornàrem á véurens vius
y avans de morir, motius
hi ha perque l' odi y l' orgull
s' abatin davant del crit
de la consciencia que 'ns clama,
que ab la pobreta madama
havém donat al oblit
las lleys de la Caritat.

PERE. Vaja ¡au! ¡que 'm trencas lo cor!
GRAU. ¡Res!... estronquéu vostre plor
y perdonéu si hem errat.
Empró som de Sant Feliu
de Guixols...

CAT. Si; anéu; ja ho sé.
PERE. Y 'ls d' allí en podent fé un bé...
GRAU. Massa que tothom ho diu.

(Se 'n van plorant.)

ESCENA VII.

CATERINA, MARÍA.

CAT. ¡Oh! ¡Ara! Al acte, de seguida
á veurer que tinch de fer.
*(María apareix á la arcoba, Caterina va á sostenirla y
la porta á seurer á n' al prosceni.)*

MARÍA. ¡Caterina!
CAT. ¡Ahl! ¡La senyora!
¿Com á deixar s' atreveix
lo llit sentintse tan débil?

MARÍA. No temis; l' ayre, aquí fresch,
sentintlo sembla que 'm mimba
lo foch dels meus pensaments.

- CAT. Veurá, donchs, ja que es llevada,
li portaré en un moment
una tassetta de caldo
que l' animará un xiquet.
- MARÍA. Es inútil; ja vaig dirte
que no vull pendre res mes;
dónau tot á l' Assumpteta
tot á ella, pobre angelet.
- CAT. Mes aixó es voler morir-se
senyora; això es voler
condemnar-nos á plorar-la
á tots los que la estimem.
- MARÍA. Si; ja ho sè; es un suicidi;
un crim que castiga 'l cel;
mes no hi puch fer mes, si dupta
en Lluís del comportament
de ma virtut com á dona
que ab lo seu deber cumpleix,
vull morir-me, vull morir-me
y que m' ho perdoni 'l Cel.
- CAT. ¡Ah! Donchs miri, jo, senyora,
perdonim si mal he fet;
mes, aquesta nit passada,
me n' hi anat á fer present
á n' al seu marit D. Lluís,
que si no venia ell
á convéncher-la de que era
precís lo pendre aliment,
jo la veyá ja tant morta
com los qu' enterra 'l fosser.
- MARÍA. ¿Quan li has dit?
- CAL. Quan just trencava
l' alba ab lo seu llum rogench.
- MARÍA. Ja ho veus, donchs, tu, es clar d'ía
y encar no ha pogut l' extrèm
de sa gelosía injusta
tenir pietat del dol meu.
¡Oh! La vanitat dels homes.
¡Caterina! ¡Ah! Si pogués
jo entregar-li ara las cartas
que, perdudas, tant vilment
ara 'm matan acusant-me!
- CAT. (¡Oh! ¡Perdó! Perdó Deu meu.)

ESCENA VIII.

Los mateixos, D. LLUIS.

- LLUIS. ¡Caterinal
MARÍA. (¡Ah! ¡Ell!)
LLUIS. ¿Voldrias
ferme la mercé un moment
de deixarme sol ab ella?
CAT. Si senyor. (*Apart à Maria.*)
(¡Ah! ¿Ho veu? Ho veu
¿com al fi vé per convéncerla?
Mes ¡oh! ¡'s desmayal ¿que té?)
MARÍA. (No, no es res; es la alegría
lo goig, Caterina, immens,
de véurel en ma presencia
encar que després mes cruel
clavi encara mes endintre
las arestas del cor méu.)
LLUIS. ¿Lo caldo que tens de darli
Caterina, ahont lo tens?
CAT. Apunt, mi senyò; ja 'l porto. (*Se 'n vá.*)
MARÍA. (¡Oh! Sosteniume, ¡Deu meul)
LLUIS. (¡Qui, mirantla, veu la culpa
en aquest rostre del Cell)
CAT. (*Portant lo caldo que refreda.*)
Si es servit, senyor; pot darli
qu' está apunt.
LLUIS. Ves.
CAT. Al moment.
(¡Oh! Ara, al acte, de seguida,
á veure lo que haig de fer. (*Se 'n vá.*)

ESCENA IX.

MARIA, LLUIS.

- LLUIS. ¡María!
MARÍA. ¡Ah! ¿Ets tu?
LLUIS. Per veure
si puch jo lograr lo qu' altres
no logran, segons me diuhen,
trobante sempre obstinada
en ni probá 'ls aliments
que 't fan avuy tanta falta.

- MARÍA. No pendré aliment ni res
vull morir... de fam. Lo qu' ara
per mi havia de ser forsa
que siga aliment per altres.
- LLUIS. ¡María! *(Va á deixar la tassa y torna.)*
Prou lo Cel sab
que ab tot y que á trossos l' ánima
m' has fet ab las tevas culpas,
jo no volía parlarte
fins que, de tos mals refeta,
poguessis, mes forta y brava,
resistí aquí la embestida
en que jó tinch d' esfondrarte.
T' estimava mes que á tot,
y com que diu lo decálech
que havém d' estimar á Deu
sobre las cosas mundanas,
Deu, castigant mon amor
n' ha pres matantmel venjansa.
- MARÍA. No; aquella carta malehida
vá aixecá 'l recel en ta ánima,
derramant en ta ventura
gotas d' acibar amargas.
- LLUIS. ¡No! Lo que avuy la soterra
no prové d' havé estat franca.
Vé de no haverme tu dit
com deu una dona honrada:
—Mira, Lluís, que d' aquell home
jo he tornat á rebre carta...
- MARÍA. ¡No! ¡May!
- LLUIS. Mira que missivas
dels qu' engrunan las murallas
y ta roja sanch cobejan,
cegats d' enveja y de rabia,
rebo cada punt, ta honra
enllotant al contestarlas
perque las reben francesos
y enemichs son de la patria.
—¡Mira, Lluís! Lo propi aquest
que traspasant las murallas
y 'l campament dels francesos
vols que 'm porti ara á salvarme,
es l' Albert, aquell de qui
vaig rebre jo aquella carta!
- MARÍA. ¡Oh! *(Agobiada.)*

- LLUIS.   ¡Digas! ¡Digas, perjura!
¿Perqué en lloch d' ays y de llágrimas
qu' ara á mars confosa ploras
no 'm vas dar la proba franca?
- MARÍA.   Perque vaig teme que, dihentho,
havía d' encendre flamas
en ton cor de gelosías
que podían dur desgracias.
- LLUIS.   Nò, no puch creuret. Lo dupte
m' ha arribat á las entranyas.
Acepto ja ab estoicismo,
com veus la deshonra clara
que vas tu pregoná ahir
devant dels qu' aquí 't miravan;
mes hi há encara una deshonra
mes grossa, mes humillanta
que la que ahir va llensar
al llot l' honor de ma rassa,
y aquesta es la de que avuy
tots los que mon nom bescantan,
pugan may creure que jo
per salvar la idolatrada
vida de la que 'm deshonra,
entrego aquestas murallas
á n' al francés invasor
després que las ha engrunadas.
¡May! Ja que pot ma influencia
tant entre mos companys d' armas,
Girona 's denegarà
á dar sos murs á la Fransa.
- MARÍA.   ¡Oh! ¡Basta ja!   *(Alsantse ab vigor.)*
- LLUIS.   Qu' es tal juro
ma decisió irrevocable.
- MARÍA.   Donchs escolta ara la meva
mes ferma y mes fixa encara.
Si tu, quan l' Albert arribi,
cumplint la seva paraula,
no creyent en sa ignocencia
sens creure la meva, 'l matas.
No tornis á mi per veure
si 'm resolan tas paraulas
á que conservi la vida
que, sens ton amor m' espanta.
¡No! Pensa no mes llavoras
en salvar de la amesassa

de la fam y de la peste
á la filleta qu' encara
guardém á n' al costat nostre
per voler de sort infausta,
y ves després á plorar
allá hont jo siga colgada,
que encara brotaré flors
si tu 'm regas ab tas llágrimas.

*(Se 'n vá plorant amargament desfallintse apoyada en los
mobles fins que desapareix entrantsen á la arcoba.)*

ESCENA X.

LLUIS.

¡Oh! ¡No puch mes! ¡No puch mes!
He estat per caure á sas plantas,
vengui ma fé ó no la vengui,
hagi ó no sigut honrada
jo no puch veure plorar
¡á aquesta donal... ¡No! ¡'M mata!
¡Mes, ay! que 'm moro també
quan recordo qu' es probada
sa perfidia, que l' han vista
Gironá, y mos companys d' armas.
¡May! Passém per sobre 'l cor
y dictém lo que 'l seny mana.

ESCENA XI.

LLUIS, lo COMANDANT.

COMAN.

Lluis.

LLUIS.

¡Ah! ¿Ets tu, Rafel?
¿S' ha complert l' encarrech?

Si.

COMAN.

LLUIS.

¿De confiansa?

COMAN.

Dut per mi.

LLUIS.

Ja ho sé; no 'n tinch cap recel,
mes no ho estranyis; la noya
que tu ara m' has fet salvar,
quan tot ho he vist ja enfonsar,
es la mes preuhada joya
del inmens tresor d' amor
que 'm pensava jo possehir.

- ¿Com no 'm té de fer dalir,
donchs, en mitj del méu dolor,
lo volgué saber ¡pobreta!
si, quan va á morí 'l seu pare,
será ella ditxosa encara
com la seva germaneta?
COMAN. Pots morir d' aixó tranquil.
Tas fillas, salvadas ja,
cap cuydado t' han de dá
desd' ara, per cap estil.
- LLUIS. ¿Y la Caterina?
COMAN. Ignora
per cumplert lo qu' ha succehit,
perque ha estat tota la nit
vetllant la teva senyora.
- LLUIS. No ho cregas. Prou haurá vist
que la noya li hem robada;
peró com qu' aixís salvada
l' haurá vista del cas trist
de que aquí 's morís de set
ó de fam, ho dissimula,
perque aixís callant calcula
que 'l millor medi es aquest.
- COMAN. Donchs també, si es com dius tu,
nos en havém de alegrar.
- LLUIS. Si; perque aixís puch anar
á morí ab pas mes segú.
Ja estich deslligat de tot;
ja ré á la vida 'm subjecta.
Mort lo cor, ja res m' afecta.
Moriré sens dir ni un mot.
- COMAN. ¡Oh! Si, Lluís; un d' immortal
ne dirém quan la corona
de mártir cenyint Girona
senyoregi 'i nostre ideal.
- LLUIS. ¿Ideal dius?
COMAN. ¡No 'l veus venir!
Serém soterrats tu y jo;
mes jo 'l veig tant de debó
que 'l meu ser, tot fá estremir.
- LLUIS. ¡Fanatich!
COMAN. La voladura
de la ciutat y 'ls francesos
ab mils de morts y malmesos,
farán un turó d' altura

prou notable per semblar,
anys á vení, una montanya,
y quan se 'n vingan á Espanya
estrangers per admirar
la grandesa de la historia
de la nostra Catalunya,
se 'ls ensenyará com llunya
recordansa de la gloria
que morint li guanyarém
los que l' haurém esfondrada,
y com que la engarnaldada
de llors que li teixirém
entre sanch arrelará,
eixint de montanya en fora,
rebrotará, será flora
que 'l sè immortal li dará,
y quan, pera visitarla
vindrán, com dich, estrangers,
ombrejats per sos llores,
sentirán al admirarla:
—Veyeula aquí, va esfondrarse
ab sos inclits defensors
avans de sofrí 'ls horrors
de rendirse y entregarse,
de dos sitis vá triunfar,
no la vá 'l tercer rendir
y de fam se va morir
y d' horror se vá arbolar.
Veyéula, y puig fou volada
ans que aplanarse á cap gueñra:
—¡Caminant, barret en terra,
qu' aixó es Girona colgada.—

LLUIS.

Dirán, y si á l' altre vida
los esperits se somouhen
quan ab tals paraulas ouhen
que 's sent sa patria enaltida,
no tingas cap por que 'l meu
entre sas cendras alenti.

COMAN.

Si; Lluís, reviurá quan senti
així enaltit l' honor téu.
L' ideal als roures estella
y á las pedras fa estremir.

LLUIS.

Mos ideals tots van morir
quan vaig perdre la fé en ella.

COMAN.

¡Aixó 'm dius! ¡Tant desditxat

- LLUIS. es quan ja la mort s' atansa?
No tinch mes que una esperansa,
morir ab ella abressat.
- COMAN. ¿Aixó encar? ¿La vol ton cor
quan son crim coneixes ja?
- LLUIS. Sí, perque llavorŝ l' haurá
purificada la mort! (*Plora desesperat.*)
- COMAN. Com tu vulgas donchs; mes pensa
ahont, si ab honrá vols finir
té pots si vols abrassar
dins de la foguera inmensa
ab que arbolarém Girona.
Aixó, avans que dins ta casa
donar tu al francés ta espasa,
ma amistat per triar té dona,
Pénsau y, en l' extrém fatal
en que sóm, ton seny concentra
en pensar que 'l francés entra
si avuy mort lo general. (*Se 'n va.*)

ESCENA XII.

LLUIS.

¡Oh! ¡'L General morint aral
¿Que t' havém fet Deu etern
que un infern sobre altre infern
posas ab pes qu' aclapara!
Sembla que una set avara
de veurens desesperats
damunt nostre te abocats
tots los mals, tots los dolors
y tots los frestechs horrors
que passen los condemnats.

ESCENA XIII.

LLUIS, CATERINA.

- CAT. Senyor coronel.
- LLUIS. ¡Ah! ¿Ets tu?
¡Que vols, Caterina!
- CAT. Vinch
per un encárrech que tinch
que 'l sorpendrá de segú.
- LLUIS. Tu dirás.

- CAT. Si; mes avans
de comensá á parlar jo,
díguim, dihentho de debó,
sobre 'l cor posant las mans,
quina ideya té pensada
de mi 'l senyor coronel.
- LLUIS. La de que ets bona, fidel
y exessivament honrada.
- CAT. Donchs s' ha errat de mitj á mitj.
Só una infame, una embustera,
una vil, que, si avans era
bona sentint lo desitj
de fer no mes bé á tothom,
avuy só una miserable
que á una santa he fet culpable
deshonrantli vida y nom.
- LLUIS. Donchs lo que diheu...
- CAT. Li diré
de pé á pá tot de seguida
per salvá al menos sa vida.
Despres... matim si convé.
- LLUIS. Y ¿Qu' heu fet?
- CAT. Vosté sab ja
com jo estich enamorada
de la qu' es bona y honrada,
la que 'l Cel li va doná
per esposa... que si un día
digués en qualsevol lloch:
—Tírat per mi á n' aquest foch.—
Aquell foch m' abrusaría.
Estimantla aixís tant jo
tan me vá estimá ella á mi
que un día 'm va vení á dí,
molt trista, que un invasó
un amiguet d' ella á Fransa,
li havia una carta escrit
que á vosté, com á marit,
podía dar desconfiansa,
y 'm va demanar paré.
—¿Que farias, Caterina?—
Jo, que 'm creya ser molt fina
y en tot entendre molt bé,
quan veig ara que no mes
só una tonta presumida;
- (Ab interés.)

— Res, li vaig dir de seguida. —
— ¿No 't sembla que presentés
las dos cartas á n' en Lluís,
com deu fé una bona esposa? —
— ¡May! li vaig dir jo, afanyosa,
perque pot du un compromís.
Lo que vosté té de fer,
li vaig dir jo de seguida,
es mirar si al jove crida,
fentli coneixe ben bè
que vosté es la nullé honrada
del seu bon espós Don Lluís;
que la posa en compromís.
la seva carta malvada,
y que, si ell, perfidiós,
vol torná á escriureli en vá
vosté tot seguit dará
las cartas al seu espós.

LLUIS.

¿Y ella li vá escriure aixó?

CAT.

¿Que si li vá escriure, diu?

¡y ab un foch y ab un caliu!...

¡Vajal vaig sentirho jo.

LLUIS.

Y á la carta en que 'ls francesos
li deyan que procurés
que Girona s' entregués
per no veurens mes malmesos,
també ella hi vá contestar?

CAT.

Y ab molta mes ira encara.

Va contestar qu' era mare
dels fills que 'l Cel li va dar.

LLUIS.

¡Oh! ¡Si sigués cert aixó!

CAT.

No para pas aquí encara.

Seguía dihent qu' era rara
y vil la proposició.

LLUIS.

¡Ah! ¡Vida meval ¡Marçal

¡Pero nol! ¡No potser, nol!

La sola confirmació
qu' á mi aixó 'm comprobaría

fora lo poguer llegir

las cartas de que has parlat,

y, aquestas, ja tu has notat

com van volá, ó van fugir.

CAT.

Varen volar, perque jo,

ab la malehida manía

de fé una sabiduría,

que m' acabés de da 'l tó
de sé una dona avispada,
las vaig robar creyent que
fora un perill que vosté
las llegís. Mes, ja arribada
l' hora de veure ben clar
que vosté may no cedía
y que 'l cor no li ablandía
lo jurar y perjurar,
me n' hi anat al confessor;
y ell, al veure de seguida
que ab la intriga y la mentida
jo he dut tot aquest horror:
—Anéu, ha dit, esfarehit,
anéu, anéu de seguida,
y, ni que us costi la vida,
juréu als peus dei marit
d' aquesta desventurada
que han sigut per vos tramats
aquets enginys desdixats
ab que l' havéu deshonrada.—
Aixó ha dit ell, y jo, miri:
Aquí 'm té als peus de vosté
demanantli ab lo cor plé
de llágrimas, que 'l martiri
de sa desdixada esposa
caygui tot junt sobre mi.
Ella es bona, honrada.

LLUIS.
CAT.

(*Lluytant.*)

¡Oh!

Si.

LLUIS

L' idolatra y es virtuosa.
¿Si? ¿Donchs, ves! Tot es desfet
dantme las cartas qu' has dit.
¿Las dús?

CAT.

¡Oh! Afany malehit
de volé enterrá 'l secret!...

LLUIS.

¿Que vols dir?

CAT.

Que per volé
áb seguritat guardarlas
las vaig rompre y vaig cremarlas.

LLUIS.

¡Ahl! ¿Ho veus? ¿Veus com tot es.ré?

CAT.

¿Es dir, donchs, que no 'm creu?

LLUIS.

¡No!

CAT.

Es molt just. Me veu malvada.

LLUIS.

¡No! Al contrari; massa honrada

y ab cor massa noble y bó.
Per só en mitj de tantas rahons
sols las cartas son rahó forta.

ESCENA XIV.

Los mateixos, ALBERT, vestit de capitá francés.

ALBERT. Per xó, si ella no las porta,
duch jo las contestacions.

LLUIS. ¡Oh! ¡Aquest uniforme!

ALBERT. Só
un dels capitants enviats
per deixá 'ls pactes sellats
de la vostra rendició,
mes ni que no fós així
ara fora aquí també;
ahí us vaig dir:—Tornaré.
Avuy compleixo.—Só aquí.

ELS DOS. ¡Ah!

CAT. ¡Ell!

LLUIS. ¡Vos!

(Desenwayant la espasa.)

ALBERT. Guardéu la espasa,
que, si voléu, ja 'ns batréu,
pero com que no serém
al bátrens dins vostra casa,
jo us prech qu' ara, avans d' anar
á esplayar vostra ira viva,
llegíu aquesta misiva
del General Bolivar.

LLUIS. ¿Us l' ha dada ell en persona?

ALBERT. He merescut tan honor.

LLUIS. Ell es mon amich millor.

ALBERT. Y 'l que mana ara á Girona.

CAT. ¡Oh! ¡Que passa aquí Deu meul!

LLUIS. Mes vostre uniforme es...

ALBERT. Jo us ho diré tot després.
Llegíu ara y contestéu.

LLUIS. *(Vacila, mira al un y al altre y al fi obra la carta.)*
«Estimat amich Lluís
lo donador d' aquets mots
encaminats per mi tots
á treuret d' un compromís
que tu veus ab injusticia

per falta de probas, vol
torná en goig ton desconsol
abatent á la malícia.
Ell las probas m' ha ensenyat
que de ta honra son escut.
M' ho ha dit tot, m' he convensut
de que parla lleal y honrat
y 't prech que 'l sentis, certer
de que ton amich millor
lo creu un home d' honor
y un gran cor y un cavaller.»

(*Queda com somniant.*)

ALBERT.

¿Podéume ara contestar?

CAT.

¡Oh! Si 'l cel volgués sentirme.

LLUIS.

(Y aquí hi ha 'l sagell y firma
«Lo téu amich Bolivar.»)

(*Després de vacilar ab lluyta qu' ha de comprendre l' actor,
envayna la espasa, s' assenta y diu:*)

Parléu.

ALBERT.

No 'm cal explicarvos
perque sé que ho sabeu ja
com l' amistat comensá
de là que 'l Cel va donarvos
per esposa, y aquest qu' ara
es devant vostre, Oficial
del exèrcit imperial
al qui goséu plantar cara,
devia haver malehit
per só fins Deu mon amor.
Jo tinch gloria, graus, honor,
que, batentme, he conseguit,
mes la carta enamorada
qu' havia de sé 'l meu Cel
va arribá alevosa y cruel
va dirme sols:—Só casada,
só casada, y, además
per mes enfonsá 'l punyal,
deya la carta fatal:
—Mon marit m' ayma ab eccés,
jo estich d' ell enamorada
y així está tot acabat
perque tu ets un home honrat
y jo só una dona honrada.

LLUIS.

¡Oh!

CAT.

(¡Ay! Com brotà la alegría)

- ALBERT. al fons del méu cor.) Així
es com va matar en mi
l' amor immens que sentia
la que tota ma esperansa
havia en lo mon sigut,
y jo, encar que condolgut
del dolor y la anyoransa
á que així 'm va condemnar,
sa energia vaig benehir,
perque crech qu' ha de sentir
tothom qui sab estimar
que la dona que ha sigut
la seva ilusió suprema
sigui honrada y mori emblema
de dignitat y virtut.
- CAT. ¡Oh! ¡Gracias! ¡Gracias, Deu meu!
- LLUIS. ¡Oh! ¡Aquestas cartas!
- (*Fa cedint.*)
- ALBERT. Preneulas
y en un sacrari gardeulas
com probas del honor seu.
(*Li dona las cartas y Lluís las examina.*)
- CAT. (¡Oh! ¡Senyor capitá, veig
que ja l' hem salvada!)
- (*Apart ells dos.*)
- ALBERT. (Si.
Deixeuho estar tot per mí
y calméu vostre panteig.)
- LLUIS. ¡Oh! ¡Si! ¡Ho veig! ¡Ho veig! Aquesta.
- ALBERT. Es la en que 'm va dir qu' honrada
y de vos enamorada
son olbit me manifesta.
- LLUIS. Aquesta...
- (*Ab goig immens.*)
- ALBERT. Es contestació
á la que li va enviar
per feus á vos sobornar
lo Mariscal Ogeró.
- LLUIS. ¡Oh! ¡Si! ¡Si! Y las duas diuhen
¡Lo que ja tots dos m' heu dit!
¡Ay! ¡Com ja m' aixampla 'l pit
lo qu' aquestos mots escriuhen!
Y á mes d' ells la carta honrantvos
del General Bolivar...

ALBERT. Y á mes d' ells vostre parlar
que com bò va delatantvos.
Y, á mes de tot, jo qu' aquí
á dintre de vostra casa
vull clavarme al cor la espasa.
quan vos ho exigíu així,
per jurarvos á la mort
qu' es quan l' home may menteix,
que vostra muller no us traeix
y us estima ab tot son cor,
perque jo, dins ma passió
fins vull morir fentla honrada;
mes, deixantla calumniada
y sufrint sent bona, no!

(Albert surt.)

ESCENA XV.

LLUIS, CATERINA.

LLUIS. ¡Oh! Gracias, gracias. La sort
torna á mostrarsem sonrient,
quan potsé arriba 'l moment,
per tots naltres de la mort.
¡Oh! ¡Quin goig! ¡Quin goig mes gros!
Finí 'l plor de ta agonía.
Perdona al teu Lluís, María.
Va á abraçarte 'l teu espós.

(Entra á l' arcoba.)

CAT. ¡Oh, si, si; gracias, Senyor!
Queđi ma senyora honrada,
y salvém d' una vegada
si no la vida, l' honor.

(Xiscla horrorós de Lluís dintre l' arcoba.)

LLUIS. ¡Oh! Si, si.

CAT. ¿Qu' es aquest crit?

LLUIS. ¡Morta! ¡Morta! ¡Vida mial

CAT. ¡Válgam la Verge María!

LLUIS. *(Despres d' haver surtit de l' arcoba.)*

¡Caterina! ¡Morta al llit!...

(Caterina corre á dins l' arcoba.)

CAT. ¡Ah!

(Crit esgarrifós.)

ESCENA XVI.

LLUIS, lo COMANDANT.

COMAN. ¡Lluis!... ¡Amich Lluis!

(Rebentlo fret)

LLUIS. ¿Qué?

COMAN. Que ja estém per fi sotmesos;
que ja han entrat los francesos
sense que s' hi oposi re.
Nosaltres, quan han entrat,
hem corregut á la mina
per de tot fé un munt de ruina;
mes, la pólvora han robat.
Al veureu en Grau y en Pere,
s' han suicidat, jo, al moment
m' he sentit lo pensament
de morir matant com fera;
mes en tu he pensat llavors,
he temut fosses sorprés
en ta casa pe 'l francés,
y, contenintme al esfors,
vers aquí m' hi encaminat,
veyent durant lo camí,
los paysans sortint d' aquí,
desolada la ciutat,
y, enfrenant sos odis fers,
y l' ira mal contenint,
á Alvarez, qu' está morint
enduhentsel vuit granaders.
¡Oh! ¡Cuyta, Lluis, per pietat!
¡Matemnos ans que ser presos!
Morím héroes y no ofesos
havent la espasa entregat.
LLUIS. Ni 'm fa re entregar la espasa;

(Impassible.)

ni 'm fa res, res d' aquest món;
ni 'm crema 'l rostre l' afront,
ni l' amor patri m' abraza.

COMAN. ¿Es dir que, encara cegat
per l' amor d' aquesta dona,
que tu creus honrada y bona,
voldrás morí enmanillat,
y deshonorat y abatut

entre cadenas y penas.

(En un moment ràpid, descorre las cortinas de l'alcoba y li ensenya la morta.)

LLUIS. ¡Miratelas mas cadenas!
¿Las veus?

COMAN. ¡Oh!

LLUIS. Ja s' han romput.

COMAN. ¡Oh! ¡Es morta!

LLUIS. ¡Si; es morta!
L' ha mort la maledicencia.
Tinch probas de sa innocencia
que l' invasó avuy me porta,
y, si ell li ceneix així
de esposa fahel la corona,
que prengui, si vol, Girona,
y prengui, si 'm vol, á mi.

(Se sent la cridorta dels francesos que 's van acostant á la sala.)

COMAN. ¡Oh! ¡Perdó, Lluís, perdó!

LLUIS. Mira ¿sents? ¡Pua 'l francés!

COMAN. ¡No! ¡Jo no vull dar mi pres!

LLUIS. ¡Ni tampoch vull darmhi jo!

COMAN. ¡Cuyta, Lluís! ¡y ves si encara
puch no morir deshonrat!

LLUIS. ¿Pero com? ¿Com?

COMAN. ¡Per pietat!

LLUIS. *(Obrint la cortina perquè entri á l'alcoba.)*

Entra y ves si ella t' ampara.

(Comandant se n' hi entra y cau la cortina.)

ESCENA ÚLTIMA.

Los mateixos, ALBERT' y soldats francesos.

ALBERT. ¡No, soldats! ¡Cap violencia!
Aquesta casa es sagrada.

(Los soldats se calman y Albert diu á Lluís.)

¿Sab al fi la desdixada
la proba de sa innocencia?

LLUIS. La sab.

ALBERT. Dintre aquesta casa
sabém que hi ha un comandant
y vos, obehíu al instant
y entregueume 'ls dos la espasa.
No heu de teme malas arts.

Surtiréu, com es lo pacte,
de Girona. tots al acte;
mes ab honors militars.

(Dins de la alcoba cau un cos.)

LLUIS. Miréu, donchs, si ell us la dona.

(Descorre las cortinas y apareix la morta, Comandant mort als peus del llit, Caterina plorant desesperadament y besant à la morta.)

ALBERT. ¿Com? ¡Ah! ¡Mort! *(Va à mirarho.)*

LLUIS. ¡Oh! ¡Inmens horror!

ALBERT. ¡Ha volgut mori ab honor!

LLUIS. Y es que 'l fill d' aquí, no 's dona.

ALBERT. *(Al alsarse d' examina al mort veu à la morta)*
¿Peró aquesta morta?

(Anant à mirarla.)

¡Ella!

(Retrocedint aterrat.)

LLUIS. Tambè ella ha mort ab honor.

ALBERT. ¿L' ha morta ell?

LLUIS. No; son dolor

y la seva negra estrella.

ALBERT. *(Fora de si.)*

¡Oh! allavors l' has morta tu,
lladre, vil, assessí indigne,
qu' has pres sempre per consigna
dar-me cop de mort segú;
me vas pendre 'l seu amor,
me vas pendre sas besadas,
me vas pendre sas miradas
qu' eran llum del meu trist cor,
¿y tot perquè? tot perque,
per ferla sempre sufrir,
per volguerla du á morir,
sent gelós y vil sens fré.

(Lluis anonadantse, regoneixent la rahó del altre.)

Mentres jo no senti espós
la vetllava, la salvava,
á sos fillets apartava
d' aquell torment horrorós,
d' haver de morir de fam
y tancava nit y dia
dintre 'l pit la gelosía
¡que l' abrusava com llamp!
¡Oh! ¡A sas plantas, assessí!
¿Veus mon furor y t' espantas?

LLUIS. ¡Butxí, cobart, á sas plantas,
á postrarte y á morí!
Anonadat, conmogut,
sense vida, sense alé,
ja ni 't puch respondre ré,
que puga ara serne escut.
Jo l' he morta, tu ho has dit,
y aixís, donantli venjansa...

ALBERT. Dom la espasa.

(Avansant ab intenció de pendreli.)

LLUIS. ¡Ningú avansal

(Retrocedint un pas.)

¡Arranqueumela del pit!

*(S' atravessa ab la espasa y cau mort. Albert s' agenolla.
Quadro. Teló rapit.)*

FI DEL DRAMA.

La Escena Catalana

Setmanari Catalá de Literatura

Dedicat á fomenar el Teatre de la terra

SURT ELS DISSAPTES

PREUS	Un trimestre	2 ptas.
DE		
SUSCRIPCIÓ	Un any	7'50 »

Número solt: 15 céntims

LA ESCENA CATALANA publica: Treballs literaris Revista d' espectacles, Imformació teatral de tot Catalunya, Revista de «Societats recreatives», Novas y Anuncis d' obras dramáticas. Á més, publica 16 planas de folletí ab forma de comedia enquadernable.

OBRAS PUBLICADAS

<i>Ló Contramestre.</i>	. . . . .	2' 00 Plas.
<i>Las Furas del Mas.</i>	. . . . .	2' 00 »
<i>Las Foyas de la Roser</i>	. . . . .	2' 00 »
<i>Lo Ferrer de Tall</i>	. . . . .	2' 00 »
<i>Los Segadors.</i>	. . . . .	2' 00 »
<i>Amor telefónich</i>	. . . . .	1' 00 »
<i>Las claus de Girona</i>	. . . . .	2' 00 »
<i>El Drach.</i>	. . . . .	1' 00 »

Redacció y Administración:

CARRER PETRITXOL, núm. 2.—BARCELONA

Imprempta de Salvador Bonavía
